

قيركۆر

خامۆشى دەريا

وهرگيراني
فازل قهساب

Verkors

The Silence of the Sea

Translated from Farsi

by

Fazil Qasab

The original Title in French:
Le Silence de la Mer

ISBN 91-972207-8-7
Franska originaletts title:
La Silence de la Mer
Översättning av Fazil Qasab
Kurdiska Konstföreningen
London 1996

خاموشی دهریا*
نووسینی : قیرکۆر
وه‌رگێرانی بۆ فارسی : حسین شهید نورانی
چاپی سیپه‌م سالی ۱۳۶۴ ی هه‌تاوی
بلاوکردنه‌وه‌ی : نشر دنیای نو/ ئێران
وه‌رگێرانی بۆ کوردی : فازل قه‌ساب
بلاوکردنه‌وه‌ی : رابوون
چاپی یه‌که‌م : ده‌زگای چاپه‌مه‌نی هه‌تاو
له‌نده‌ن - ۱۹۹۶
RABUN FORLAG
ISBN: 91-972767-2-3

* بۆ یه‌که‌م جار له ژماره (۲) ی (گۆفاری که‌لتوور) دا سالی ۱۹۸۹
بلاوکه‌راوه‌ته‌وه.

پېښه‌کې

به‌هارى سالى ۱۹۸۸، دواى نه‌فاله‌كان و شكستى سهرىازى شورشى چه‌كدارى كورد، له‌گه‌ل هه‌زاران پېشمه‌رگه‌و ناواري هه‌لاتووى شارو گونده‌كانى كوردستاندا، منپش مه‌نزلم به‌ره‌و ئيران گواسته‌وه. ئه‌و كاتانه ژماردى يه‌كه‌مى گۆفارى به‌پرشتى (كه‌لتور) بلاوكرابووه‌وه. له‌به‌ر ئه‌وه‌دى كاتى بلاوېوونه‌وه‌دى ئه‌و ژمارديه له‌دهسته‌ى نووسه‌رانى گۆفاره‌كه‌وه دوور بووم، بۆم نه‌لوايو به‌شدارى تېدا بكه‌م. به‌لام كارساته‌كه جاريكى تر ليكى نزيك كردينه‌وه‌وه كاتيكي زۆرى بېكارپېشى بۆ ره‌خساندين. ئېستر كه‌وتينه به‌سه‌ركردنه‌وه‌دى كتېبخانه‌و چاپه‌مه‌نپه‌كانى ئيران. له‌سه‌ره‌تاي ئه‌و به‌سه‌ركردنه‌وه‌يه‌دا، رۆمانى (خاموشىي ده‌ريا) گه‌ليك سه‌رنجى راكېشام، له‌به‌ر ئه‌وه‌يش كه گۆفارى (كه‌لتور) زياتر گرنگىي به‌دهق و كتېبى وهرگيردراو ده‌دا، به‌چاگم زانى ده‌ست به‌كار بى و بېكه‌مه كوردى بۆ ژماره‌ى دووه‌م.

ده‌بوايه بۆ ديدنه‌پى مالى و مندالى و هه‌والى كه‌س و كارو دۆست و براده‌ران پېگايه‌كى سه‌خت و دژوار بېرم. له‌گه‌ل دوو براده‌رى نووسه‌رى گۆفاره‌كه كه‌وتمه رې به‌ره‌و (بۆلى) كه سه‌ركردايه‌تى حېزىي ديموكراتى كوردستانى ئيرانى لى بوو. زۆريه‌ى زۆرى پېگاكه به سه‌ريازگه‌و ره‌بپه‌و مۆلگه‌ى دوزمن ته‌نرا بوو. سه‌ره‌تاي پلانى شه‌ر راگرتنى نيوان عىراق و ئيران له‌هه‌والى به‌ره‌كانى جه‌نگه‌وه ده‌رده‌كه‌وت، ئېتر سوپاي داگيركه‌ر بېباكانه‌تر له‌جاران په‌لامارى ده‌دا، به‌تايبه‌تى پاش ئه‌وه‌ى كۆمه‌ليك سه‌ركه‌وتنى سه‌ريازى له‌به‌ره‌كانى جه‌نگدا به‌دهست هېنايوو.

ده‌بوايه له‌هه‌ر لادان و هه‌وانه‌وه‌يه‌كدا رۆمانه فارسييه‌كه‌و قه‌لهم و كاغه‌ز له‌باخه‌ل ده‌ره‌پېتم و بكه‌ومه‌كار.

ئه‌نجامدانى كاريكى ئه‌ده‌بىي له‌هه‌لومه‌رجيكي و هه‌ادا دژوار بوو، له‌هه‌مان كاتيشدا

چیترو له زه تیتکی تاییه تی دهبه خشی ..

دژوار، چونکه نه ده کرا پر وژه که هه لگرم بۆ کاتیک دی. که سیشمان له مان و نه مانی ژیاغان دلنیا نه بوین. توپخانه و فرۆکه کانی دوژمن ئاماده بوون هه کاتیک بیا نه وئ، گازی کیمیاوی بریژن بۆ نه و دی هیچ ده و له تیک، یان پارتیککی سیاسی، ره خنه و گله یی یه کیان ئاراسته بکه. له لایه کی تره وه که میی ماوه له به رده ستدا نه بوونی که ره سه ی پیوست، شپرزهی ده دایه کاره کم. من، که خوشه ویستی پۆمانه که ی قیروم شک ده بردو نه زمونیکی باشم له وه رگپانی فارسی بۆ کوردیدا نه بو، له وه ده چو به زور سواری سه ی نه و کاره بووم. زور جار په نام ده برده به نه و دوو دوسته ها ورپگایه م که سه رمایه یه کی نه ده بیی تیرو ته سه ل و تاقیکردنه وه ی زورترین له گه ل زمانی فارسیدا هه بو، زور جاری دیکه ی پشیمه رگه ی قه لیم به ده ستی گروه ئوپزسیونه ئیرانییه کان و اتای هندی شتیان بۆ لیک ده دامه وه که له من و ها ورپکانم عاسی ده بوون. سوپاس و پیترانیی زورم بۆ نه و ده ستگیروی و یارمه تدانه یان هیه .

چیترو له زه تیشم له کاره کم وه رده گرت چونکه هه موو ساتیک هه ستم به هه لومه رچی نووسی نی پۆمانه که ده کرد له ژیر باری گرانی داگیرکردنی فه رنه سادا له لایه ن سوپای دلره قی نه لمانه وه. جگه له وه ش خودی پۆمانه که باس له داگیرکارو که سانیک ده کات که که وتوونه ته به ره حمه تی نه وان. هه ر نه و کاتانه و ئیستاش که نه م پیشه کییه ده نووسم، هه مان وینه له پارچه کانی کوردستانی داگیرکارو ماندا ده بیئرئ. سوپای دوژمن له شار و گوند و ریکاو بان و کووچه و شه قامه کانی هه ر شوپتیکی کوردستاندا هه بوون و هه ن. له باشور، له سه ربانی زۆری ماله کان، پیشه رمانه بۆسه یان بۆ نه و پیشه مرگانه دنایه وه که به مه فره زه بۆ کاری پارتیزانانه ده هاتن و زور جار و ریک ده که وت یه کتیکان کوری خاوه ن ماله که بیت . نه وان وه ک سه رۆکه که یان بازاری و خراب په روه رده کراو ره فتار ده که ن. زور ئیتواران خواردنی ماله کان یان به دل نه بووه و فه رمانیان داوه چیشتی تازه یان بۆ ئاماده بکه، یان له چیشتخانه یه کی بازار خواردنیان بۆ بیتن. هه ندی جاریش گو شه که ناری سه ربانه کان پرله میزو پیسای کران. ده یان جاریش چاویان برپوه ته شه رف و نامووسی خاوه ن ماله که .

هه لبه ته ره فتاره کانی داگیرکه رانی هه موو پارچه کانی کوردستان به راده یه ک قیژه وون و ناشیرین، که ببه قوتابخانه ی چه وساندنه وه، تا جه لادان و چه وسینه ران لیانه وه فیترن. ته نیا یه ک نمونه یان به سه بۆ هه ژاندنی و یژدانی مرۆفایه تی. نه گه ر (قارنه ر فۆن ئیبرناک) ی پاله وانی خاموشییه ده ریا که سیکی هیمن و له سه ر خو ئا واته خوازی پیکه وه ژبانی ناشتیانه یه و ره خنه له ها وری و سه رکرده کانی ده گری، که نه و سه بازیکی دوژمنه وه له مالی پیره میتریک و کیتریک له فه رنه سای داگیرکارو دا به فه رمانی سه رکرده کانی نیشته جی بووه و زور جار به شه رمه وه بۆیان ده وئ، نه و دوژمنه کانی ئیمه ته نانه ت له کاتی ها وپه یانیتی و دوستانه تی پارت و سه رکرده کورده کانیشدا خو یان بۆ جه زه به و سووکیه تی پیکردمان ته یار ده که ن، ده نا له چ کاره ساتیککی جه نگ و رووداوکی میژوویدا بیستووتانه که سیک فریاده س بی و وه ک نه و پاسداره ئیرانییه ره فتار بکات که له بری رزگارکردنی خه لکی زه هربارانکراوی شاری هه لبه جبه، کراسی کیتریککی جوانه مه رگ و شین ومۆر هه لگه راو

هه‌لدا ته‌وه و ئاره‌زووی پۆختی خۆی پێ دامرکینیت ته‌وه ؟
هیچ که‌سیک له‌و چه‌کداره‌ کوردانه‌ی ئهم رووداوه‌یان بینیبوو ورتی لێ نه‌هات ..
که‌سیک ئاماده‌ نه‌بوو ده‌ست له‌ تالانه‌کردنی مالانی هه‌له‌بجه‌ی سه‌رپر دراو هه‌لبگرئ و بۆ
ساتیکی که‌م بیه‌ر بکاته‌وه : بۆچی ئه‌و چه‌که‌ی کردۆته‌ شان! ئه‌وانه‌ش ئه‌و که‌سانه‌ن که‌
میژوو ده‌یانخاته‌ خانه‌ تاریکه‌کانیه‌وه .

له‌ کوردستانی باکوور، جه‌ندرمه‌ی تورک، نوێترین تاوانی میژوو تۆمار ده‌که‌ن. ئه‌وان
پیشبهرکێیانه‌ له‌وه‌ی کامیان باشتتر له‌ به‌رده‌می رۆژنامه‌ نووساندا ئاپرووی ولاته‌
دیوکه‌راسییه‌که‌یان!! بیه‌ن. له‌شارو گونده‌کانی ئه‌و پارچه‌ خاکه‌ له‌ خۆین هه‌لکیشراوه‌دا، دوو
دوو سێ سێ سه‌ری پر دراوی کوڕو کیشی لاوی کوڕد به‌ ده‌سته‌وه‌ ده‌گرن و به‌ شانازی و
بیشه‌رمیییه‌وه‌ پیشانی کامیڕاکی ده‌ده‌ن. ئاخونده‌کانی ئێران و شۆفینیسته‌کانی سورباش
سه‌دان چیرۆکی شه‌رم ئامیژیان له‌ ره‌وتی داگیرکارانه‌یاندا تۆمار کردووه .

له‌ خامۆشیی ده‌ریادا ئه‌و جوړه‌ رووداوانه‌ نابینن، به‌لام هه‌ست به‌ سیبه‌ری قورسی
داگیرکه‌ر ده‌که‌ین. له‌وه‌ش حالیی ده‌بین دوژمنه‌کانی ئیمه‌ چه‌نده‌ بێ فه‌ره‌نگ و چه‌نده‌
درنده‌ ترن.

به‌راورد کردنی ئه‌و دوو حاله‌تی داگیرکردنه‌ی ئه‌وسای فه‌ره‌نساو ئیستای کوردستان ئه‌و
هه‌سته‌ی ده‌دامنی که‌ رۆمانیک وه‌رناکێرم، به‌لکو چیرۆکیک سه‌باره‌ت بارودۆخی خاکه‌
داگیرکراوه‌که‌ی خۆم ده‌نووسم. لێره‌وه‌ ئاره‌زووم وابوو وه‌رگێرانه‌که‌ ته‌واو بکه‌م، سه‌ره‌رای هه‌ر
خه‌وش و که‌م و کورتییه‌کی.

خامۆشیی ده‌ریا بۆ یه‌که‌مه‌جار له‌ ژماره‌ (٢) ی گۆڤاری که‌لتووور دا بلاوکرایه‌وه . له‌م
چاپه‌دا که‌مه‌ ده‌ستکارییه‌کی رێنوس و رسته‌یه‌ندی و چه‌ند وشه‌یه‌کم کردووه‌ که‌
په‌له‌پرووزیان پێوه‌ دیار بوو. ئیتر هه‌ر ئه‌وه‌نده‌م له‌ ده‌ست دێ سوپاسی ئه‌و خۆینه‌ره‌ وردبین
و به‌ تاقه‌ته‌ بکه‌م که‌ ده‌قه‌ فارسییه‌که‌، یان فه‌ره‌نسییه‌که‌ی ده‌ستگیر ده‌بی و بیه‌وی دوا
به‌راوردکردن، هه‌له‌و ناته‌واویی ئه‌م کاره‌م ده‌ست نیشان و راست بکاته‌وه .

فازل قه‌ساب
له‌نده‌ن ١٩٩٥

له وړژانه دا که دوا لا پهره کانی (خاموشی دهریا) له لایه ن پیتچنه قورقوشم به دهسته کانی چاپخانه وه. ثم دیو و نه دیو دهکران و هیچی وای نه مابوو چاپی به که می ته و او بی، به کیچ له وړژانه کانی هندهران ناوه راسته قینه که می نووسه ری ناشکرا کردو په رده ی له رووی نه و ناوه خوازراوه لادا که سهر زه مینیکي جوانه و به کیچ له قه شنگ ترین هره میه کانی فهره نسا* دینیته وه یاد و مانایه کی نا ناسایی دبه خشیته بهرگی نه م کتیه.

له وانه بوو له جیتی خویدا بوايه هر نه و کاته پیشه کی کتیه به که بگوردرایه و نه و زانیاریه ی دهریاره ی نووسه و دهست هاتبوو تیهه لکیش بکرت. به لام من دوو دل بووم، تا ئیتستاش هویه که می نازانم. رهنکه به چاکترم زانیی چمکیکی نه و مه سه له یه لای خوم بهیلمه وه و بیرو بوچوونی خوم تیکه لی نه و چیروکه نه که م که شرحی نه بهر دیکي دلیرانه و خاموشییه کی دوو دریتی پر له رهنج دهکا.

راستییه که می نه و ده، دهرسام به چنده وشه یه کی خوم نه و خاموشییه بشکینم و شتیک له کاریگریه که می که مکه مه وه. به هر حال، دوو دل بووم. خوشه ختانه دوو دل بووم، له بهر نه و دی له و کاتانه دا نووسه ره که م چاک نه دهناسی. نه مورش که چنده بهرهمی دلفرین و تازه ی نه و بینیوه و له وانه و تا راده به که په یم به نه ندیشه و بیرو باوهری بردووه، که چی هیشتا دوو دل له ناسینی.

من وای به چاک دهزانم لیگریم له سایه ی خه باتی مه عنه وی پیره مه پیره ده که می نه م چیروکه وه خوینه ر خوی ناشای سهرگوزشته و بیرو بوچوون و ره وشت و مه به سه کانی نووسه ر بی.

جگه له وهش، به لای نیوه وه که (خاموشی دهریا) تان له بهر دهستدایه، چ جیاوازییه کی هیه (فیترکور) «۱» به ناوی راسته قینه: (ژان برولر Jean Bruller) بخویند ریته وه یان به ناویکی دیکه وه؟ ته مه نی چل سال بی یان زیاتر! پیشه ی نیگارکیشان و وینه گرتنی بهرهمه هونه ریبه کان بیت یان کاریکی دی! نه و نه به سه بزانی پیاویکی له سه رخو و ورد بینه، شاعیر سروشت و سه ریبه سه، راستی په رست و نارامه، هونه رمه ندیکي نازاو ناسکه. دلره قییه روکه شه که یشی له چاره ی نه و پیره مه پیره بیتاوه دا رهنک ده داته وه که سه باره ت وړژانی دیلیتی خوی بو نیوه دهو، دلنرمی و مرو قایه تییه که یشی له و چنده رسته یه دا دهرده که وچ که چنده جاریک دینه سهر زاری.

بو وده دست هینانی نه و خالانه، پیویست ناکات نیوهش وه که من له گوشه و که ناراندا بکه ونه پشکنین و پرسبار کردن تا بگنه نه و نه نجامه ی که خودی (فیترکور) - له و نووسینه یدا که به یادی جه نکه وه پیشه که می نیوه ی کردووه - هر له سهره تاوه روستترین وه لامی ده داته وه.

هه لبه ته، نه م مه سه له یه دوا چنده هه فته به که لیکنه یه وه و پشکنین لای من ناشکرا

بوو، به لّام دیسان له خۆم رانا بینم بتوانم بیرو بۆچوونی ئه و شیتهل بکه مه وه، چونکه ئه وهی تا ئیستسا به دهستم هیناوه پیتی قایل نیم، له بهر ئه وهیش که (خه و) ی «۲» ئوم خوتندۆ ته وه وه هندی گۆرانکاری بیرو باوه ری کۆمه لایه تیم له (باکوور) و (رهنجی نیشتمان) دا بینی، که ئاشکرا کردنی گه واهی راست و ره وانی ئه وه ده رباره ی پرو دا وه کانی ئه و چهند ساله ی دوا یی، دیسان ناسینی ئه و له ئه ستۆ ناگرم. ئیستاش که باسی ئه و ده هکه م، وا ده زانم ده رباره ی ئاشنا یه کی کۆنم ده دویم. له گه ل ئه وه شدا هیشتا دلنیا نیم ئه و دۆسته دیرینه م وه ک ئه وه ی هیه ناسی بی. خو ئه گه ر له ناسینی (فیرکۆر) دا ددان به بی ده سته لاتیمدا بنیم رهنگه زۆر به گونا هبار نه دریمه قه لّم .

به لّام ده رباره ی خامۆشیی ده ریا ده توانم ئه م چهند وشه یه بنوسم: ئه م کتیبه، یه که م به شه له کۆمه له (ده فته ره کانی خامۆشی) که له لایه ن ده زگای نه پتی: (بلا و کرا وه کانی نیوه شه و) وه چاپ کرا وه له و کاتانه دا بلا و کرا وه ته وه که فه ره نسا له ژیر ده سه لاتی سوپای ئه لمانیدا بوو.

سێ ده فته ره له و بلا و کرا وانه که نووسه ره کانیان تا ما وه یه کی زۆر ئاشکرا نه بوون، له هه موان زۆر تر سه رنج راده کیشن: یه کیکیان (فیرکۆر) ه، ئه و ی دی (فرانسوا لاکۆلر) و سێ یه میشیان (فۆرز) ه .

پیش ئازاد بوونی خاکی فه ره نسا، زو به ی هونه رمه ندان و نیشتمان په ره و رانی فه ره نسا ده یانزانی که (فۆرز) هه مان (فرانسوا مۆریاک) ی به نا و بانگه و که م که س هیه له وانه ی سه رو کاریان له گه ل ئه ده بیاتی تازه دا هیه به ره می قه له می ئه و نه ناسن. ده یانزانی جگه له (لو یس ئاراگۆن) ی غه زه لنووسی گه و ره ها وچه رخ، که سیکی دی نییه بتوانی به ره وانی و دلفرینی (فرانسوا لاکۆلر) شیعر بلتی. ده یانزانی جگه له و، مه حاله شاعیریکی دی بتوانی هه ستی پاک و به لیشاوی خو ی له ژیر ئیمزای (تسو ره) دا «۳» ده ری و ئه م وشه یه به هه موو رو شنی و ره وانییه کی خو یه وه له لای ئازادی په رستانی سه رده م بکاته درو شمی نیشتمانی و میلی ها و زنجیره کانی خو ی.

به لّام له نیوان بیست و چهند بلا و کرا وه ی پر بایه خی (نیوه شه و) دا، ناسنامه ی نووسه ری (خامۆشیی ده ریا) زۆر تر له هه موان که و ته بهر مه زنه ی نادروستی ره خه گرانی زیره که وه. یه که مین ده فته ری خامۆشیی، زۆر تر له ده فته ره کانی دی و بگه به ئه ندازه ی هه مو یان جیتی مشت ومی بوو.

رهنگه خودی (فیرکۆر) چپتی له و خو شارد نه وه یه وه رگرتی و زۆریش مه یلی هه بو بی که هه میشه به نه ناسراوی می پتیه وه و نزیکترین دۆستانیشی له هیمای کاری نووسه ریتی ئه و بیئاگا بن. کاتی یه که م دان ی ئه م کتیبه له فه ره نسا بلا و کرایه وه، به راده یه ک سه رنجی خوتنه رانی راکیشا گومانی ئه وه بکه ن که ئه و نووسینه به ره می یه کی که له نووسه ره کۆن و نا و داره کانه. که سانیک که شاره زای ئوسلوب بوون و وایان ده زانی به خوتنده وه ی به ره می که ده توان خا وه نه که ی بناسنه وه، گوتیان: ئه وه کاری چیرۆکنووسی کارامه: (شارل فیلدراک) ه .

سه ره نجام، چهند روژیک دوا ی گرتنه وه ی پاریس له لایه ن رو له کانییه وه، په رده له سه ره

نهټينيه كان هه لدرایه وهو سیمای راستی دهرکهوت و نووسهر و بلاوکه ره وهی (خاموشی دهریا) و ده زگای بلاوکر دنه وهی پر له ړووداوی (نیوه شهو) ناشکرا بوون. له گه ل نه وه شدا، وشه ی (څیرکوړ) له و چند ساله ی خه باتی نهټینیدا، جگه له مانا جوگرافیا ییبه که ی مانایه کی میثروویشی به خشیبوو. له بهر نه وه (ژان برولر) نه یو بست ده سته رداری بی و ړه نکه ئیتر چی دی لیتی جیا نه پیته وه. چنده سه باره ت چاپی یه که می کتیبه که - له پاریس - بگوتړی هیشتا که مه. هه رچه ندیکیش به بالای دلاوه ری و تازه تی نه و پیاوانه دا بگوتړی که له ژیر خیسو موړه ی دوزمنه وهو له پیناوی نه و نووسه رانه دا گبانیا ن خسته مه ترسیبیه وه، هیشتا مافی خویان نادریتی.

نه گهر نه وهش بزاین که (خاموشی دهریا) به ته نیا له لایه ن کریکارکی ناساییه وه چاپ کراوه، کریکاریک، پیشه که ی چاپکردنی ناگادارینامه ی مه رگی خه لکی بووه و جگه له تایپیکی ده سته یی کونه، سه رمایه یه کی دیکه ی نه بووه و لاپه رکهانی نه م چیروکه ی له نیوان دوو بانگه وازنامه ی تهرم ناشتندا به هه مان تایپ ناماده کردوه، له وانه یه ناستی کاری پر له مه ترسیی دامه زرتینه رانی (بلاو کراوه کانی نیوه شهو) به رجه سته بکه ی ن.

گهر نه وهش بخه ی نه بهر چاو که هه ولی له راده به دهر بو شار دنه وهی نه م خه با ته دراوه که سپک له وانه ی نه رکی چاپ و دابه شکردنی (خاموشی دهریا) ی له نه ستو گرتیو گیانی خوی به خشی، نه وه ته نیا نمونه یه کی بچو کی فیداکاری میله ته ی فهره نسامان بیبیه. له گه ل نه وه شدا، بیته ووده رهنجی گهران مه خه ره نه ستو و هسفی نه و جوړه کاره ساتانه له (څیرکوړ) داوا مه که.

(خاموشی دهریا) نمونه یه کی جوانتری گیانازی رتگی نازادی نیشانی نیوه ددها.

حسین شهید نورانی

چند هفته په کی دی ده بیته سی سال

بوسه سی سال ده چې فهرنسا له خاموشییدا ده ژی، خاموشی خه لک، خاموشی مالکان، خاموشی روظانه ی تیپه ربوونی سهریازه ئه لمانیپه کان به شانزله لیزیدا؛ خاموشی نیشته جیبوونی دوژمن له ماله هاوسیدا؛ خاموشی ئه و دی گوستابو میکروفونیان له ژیر پیخه فی خه لکیدا داناوه گوئ له قسه و کوپونه و دیان ده گرن؛ خاموشی بو ئه و منداله برسیپه ی ناتوانی برسیپی خوئی ئاشکرا بکات؛ خاموشی بو جهسته ی ئه و دیلانه ی شه وانه ده کوژرین و هه موو سبه ینیپه ک ده بیته پرسه په کی نوپی میللی خاموشی بیر؛ خاموشی ئه و نووسه رانه ی له مافی ده ربړنی بیرو باوه ر بیپه ش کراون... خاموشی به رامیهر دنیا.

میلله تانیک، که له پشت ئه و دیواره ده نه ژیاون که ئه لمانیپه کان له ده وری گیان و چیژو تاره و زوی ئه و روپا به رزیان کردو ته و، هه ست به سه ختیپه ی ئه و سزایه ناکه و په ی به ئه ندازه ی نابهن. ته نیا ئه و به بزانه، که سانیک ده مرن تا ده لاقه په ک بکه وپته ئه و دیواره و. ئه گهر بمزانیپه له له ندن کومه له په ک نیک ده خری و له سه رده می داگیرکردنی فهرنسا دا چند نامه په ک که به ناوی (ده فته ره کانی خاموشی) په و نووسراون، له وئ بلا و ده بنه و، بیگومان هه ستم ده کرد دیارپه په کی به نرخمان پی تشکله ش کراوه و په کی که له شیشه کانی په نجه وری زبندان له جی خوئی هه لکیشراوه.

ئیپه له فهرنسا له و ده ترسین فیکری فهرنسی له هه نده ران وهک (پیستی بز) «۴» خوئی بنویتی که له بهر سیپه ر هیدی هیدی گرژو چرچ ده بن. خمی ئه و ده مانه که په که مجاره دوا ی تیپه ر بوونی چند سه ده په ک، فهرنسا له بازاری ئالوگرکردنی بیرو باوه ردا ئاماده نیه.

هه رچهنده ئه ده بیاتی ئیپه که ووتو ته بهر زه بری دوژمن، به لام مایه پوچ نه بووه. زه بری خواردووه به لام نه بوته کوپله ی بیگانه. ته نیا ده نووسه ری گومناوو سه د قه لهم به دهستی نه ناسراو له خزمه تی دوژمندا پشستینان به ستووه. گهر ئه و ده ش بینه و یاد که له ده ورائی پی شو دا پتر له سه د نووسه ری ناودارو پینج سه د ئه دیب و هونه رمه ند له فهرنسا دا هه بوون، بی چهنده و چون سه رنجمان بو ئه و ده ورات که ریژه ی خائینان له چاو خزمه تگوزاراندا که مه. ئه و سستی و نرمیپه ش که له سروشتی هه ر په کی که له هه موو کومه لگایه کی ئینسانیشدا هیه سه دی ده زیاتر نیه.

له سی سال له مه و به ره و، ئه م چند نووسه ره هه موو که ره سه په کی راگیانندن و بلاو کردنه و دیان له بهر ده ستدا بووه هه وئی بی وچانیان داوه تا ژماره ی خویان گوره نیشان بدهن.

به لام میلله تی فهرنسا پرووی له هه ندیکیان وه رگیپراوه. پی شه وای خو فو شه کان (دریو

زوربهی کات سانسوړی چاپمه‌نی، کویر، یان ته‌سک بڼ بو، به‌لام هیچ کاتیک میلیله‌ت هه‌لنه‌خه‌له‌تا. په‌خه‌گرانی ته‌ده‌ب گیانی دژ به‌ته‌لمانیای زور نووسه‌ری ئیمه‌یان به‌خه‌لکی ناساند. شیعریش هژبه‌ک بوو نووسه‌ره لاوه‌کانی به‌رهو شوړش ده‌برد. په‌نگه‌ره‌ونه‌قی شیعری فه‌ره‌نسی له‌سه‌ره‌تای جه‌نگه‌وه هژبه‌کی دیکه‌ی نه‌بوو بڼ. هه‌ندئ ته‌ندیشه‌و وشه‌تیکړژان لای ته‌و که‌سانه‌ی گیانی زمانیک نازانن درکیان پڼ ناکړئ.

دوژمن به‌رامبه‌ر شیعر چه‌کټکی نه‌هینابووه گوړئ. چاکترین نووسه‌ران ته‌وانه‌ن که‌وه‌سفی نه‌به‌رده نه‌پټییه‌کانیان کردووه. ته‌وانه‌یش نووسه‌رانی خاموشیږ.

پوژنامه‌نووس و ته‌دیب و فیه‌له‌سوفه‌کان چوونه‌ریزی ته‌و پیاوه‌ نازادانه‌وه که‌له‌سه‌ره‌زمینی خو‌باندا دژئ دوژمن خه‌باتیان ده‌کرد... کرټکاران له‌کارخانه‌کاندا تاژوه‌یان ده‌نایه‌وه... فه‌رمانده‌کان سوپای شوړشگټپرانیان دروست ده‌کرد.

من هه‌ندئ نووسه‌رم بڼیوه، دوژمن بو‌سه‌ی بژ ناونه‌ته‌وه‌و ناچار بوون به‌رده‌وام، له‌م مال بژ ته‌ومال جی‌گوړکټ بکه‌ن و نووسینه‌کانیان له‌نیوان په‌رده‌ی په‌نجه‌ره‌و سندووقی خشل و زپړی ثا‌فه‌تان، ژووری قه‌شه‌یه‌ک، یان له‌دیواری گوندیکدا له‌چاوان بشارنه‌وه که‌په‌نگه‌هرگیز ده‌ستیان نه‌که‌وټته‌وه.

چه‌ند پوژنامه‌یه‌کم بڼیوه، که‌سه‌ربارانې بزووتنه‌وه‌ی به‌رگری له‌ژتیره‌زمینه‌کاندا چاپیان ده‌کردن، زوربه‌یان سه‌رانسه‌ر ته‌ده‌بڼی بوون.

به‌لام گومان ناکه‌م سه‌باره‌ت ته‌و هه‌موو فیداکاریی و به‌رگری‌کردنه‌ نیشانه‌یه‌کی سه‌رسو‌په‌ینه‌ر ترو به‌لگه‌یه‌کی بزوتنه‌رتر له‌پووداوی (خاموشیږ ده‌ریا) بڼاسم. چاره‌نوسه‌ی ته‌و که‌سانه‌ش بزنان که‌ته‌م کتیبه‌ ده‌که‌نه‌وه‌و بزنان ته‌م چه‌ند لاپه‌ره‌یه‌نماینده‌ی چییه‌! ته‌نیا پټکه‌وتیش نییه‌ که‌ته‌م لاپه‌رانه‌ بسونه‌ ناو‌نیشانی یه‌که‌م (ده‌فته‌ره‌کانی خاموشیږ).

(خاموشیږ ده‌ریا) چه‌ند مانگیک له‌مه‌و به‌ر به‌هوی چاپخانه‌یه‌کی نه‌پټییه‌وه که‌ناوی (بلا‌وکراوه‌کانی نیوه‌ شه‌و)، له‌پاریس بلا‌وکرایه‌وه.

نووسه‌ری ته‌م چیرۆکه‌ که‌ناسنامه‌ی خو‌ی له‌ژیر ناوی (قیرکور)دا شار‌دو‌ته‌وه‌و له‌وانه‌یه‌یه‌کټک له‌پو‌مان‌نوسه‌ ناوداره‌کان بڼ، کاتن ده‌ستی به‌چاپکردنی ته‌م سه‌رگوزشته‌یه‌ کردووه‌ گیانی خو‌ی خستو‌ته‌ مه‌ترسییه‌وه. ته‌و که‌سه‌ی خه‌رجی چاپی داوه‌و چاپخانه‌ی ناماده‌ کردووه‌ - له‌کاتیکدا ده‌زگای بلا‌وکردنه‌وه‌ ره‌سمییه‌کان که‌به‌هه‌موو شیوه‌یه‌ک کژمه‌ک ده‌کران کاغه‌زبان نه‌بوو - ته‌م کاغه‌زی په‌یدا کردووه. که‌واته‌ ته‌و پیاوه‌ فه‌ره‌نسییه‌ش گیانی خو‌ی خستو‌ته‌ مه‌ترسییه‌وه. ته‌و کرټکارانه‌ی دانه‌ دانه‌ پستی وشه‌کانیان پزکردووه، ته‌وانه‌ی په‌ره‌کانیان کو‌ردو‌ته‌وه‌و کتیبه‌که‌یان ناماده‌ کردووه، له‌کاتیکدا نیوچه‌که‌مه‌ په‌شه‌کانی دوژمن له‌ژوور سه‌ربانه‌وه‌ به‌کووچه‌و شه‌قامه‌کاندا ده‌گه‌ران... ته‌وانیش خو‌بان له‌ل‌ناو‌چوون‌ نزیک کردو‌ته‌وه‌.

جگه‌ له‌وانه‌ش، خودی کتیبه‌که‌ شاکارټکه‌و چاپه‌ به‌نرخه‌که‌شی شاکارټکی دییه‌.

(دهفته ره کانی خاموشی) گه واهی ئه و زیندانیانیه که سه ره پای بیست پاسه وان و له شکرێ چه کدارو چه ندین ئیشکگری سه رسنوو، له خراپترین زیندانه وه گه یشتوته سه رزه مینی نازادی. له کاتی که ئه م سه فهره پر مه ترسییه گیرابوه بهر، (بلا و کراوه کانی نیوه شه و) دوا به ره مه می (ژاک ماری تین) ی چاپ ده کرد که ئه ویش له ڕیگایه کی پر له پرو و داوه وه گه یشتبوه پاریس.

ئه .. نه .. ئه م میلله ته بچووک نه بۆته وه .. ئه م میلله ته له دنیا نه شار در اوته وه .. ئه مه میلله تیکه، که به رزترین لوتکه ی کۆمه له که ی که سانیکن ده توان نازادی و گیانی خۆیان فیدای نووسینیک بکه ن .

فه ره نسای مه یدان چۆل ناکات، له ته خت نایه ته خواری، ئه و پایه و شکۆمه ندیه ش که گومان ده کرا له دهستی دای، ده رده که و یتته وه .

وا بزانم چه ند ڕۆژیک له مه وه بهر گه می به هاره ی دهشت و ده ره کانی ئیمه یان پان کرده وه . ئه و که سانه ی ناشنای کاری کشتوکال نین، خه یالیا ن وابو گو له گه مه تازه کان له و ناوه دا ورد ده بن و چی دی بهر ناده ن. به لام وه ک هه موو سالان، دێهاتیه کانی ناوچه که مان به بی دوودلی به خۆیان گوت : «به و کاره، ڕه گه کان له خاکیکی قوولتردا جیی خۆیان ده گرن و خه رمان چاکتر شین ده بی» .

زنجیری گالیسکه جه نگییه کان به سه ر فه ره نسادا گوزه ریان کرد ..
دوای فشاری خاموشی و کلۆلی، گو له کان جوانتر ده گه شینه وه .

M.D

خاموشی دەريا

ههوانامه کتیب

به يادی شاعیری شهید
سان پول رو

پیش ئەوێ بێت، سیمایەکی بە ھەببەتی سوپایی دەرکەوت. سەرەتا، دوو سەربازی موو زەرد، یەکتێکیان باریک و لاواز، ئەوی دیکە چوارشانەو بازوو ئەستوور، ھاتن و سەیریکی مائی ئیمەیان کرد، بێ ئەوێ بێنە ژووورەو دوور کەوتنەو. دواى کەمێک عەریفێک ھات، سەربازە لاوەکەبشی لەگەڵ بوو. بە زمانیک قسەیان لەگەڵ کردم بە خەيالى خوێان فەرەنسێیە، بەلام من تەنانت لە یەک وشەیان ھایی نەبووم. لەگەڵ ئەوێشدا ھۆدە چۆلەکانم نیشان دان. دیار بوو پێیان خۆش بوو.

سەبە یەبانی ئەو رۆژە، ئۆتۆمبیلێکی سەربازی گەورە ھاتە باخچەکەمانەو. شۆفێرو سەربازە لاوازەکە، لێو بەخەندەو، دوو سندووق و کارتۆنیکى گەورەى لە قوماشیکی خۆلەمیشیی پێچراوێوە داگرت. ئەو شتانەیان لە ژووریک کە لە ژووورەکانی دی گەورەتر بوو دانا. ئەوجا ئۆتۆمبیلەکە رۆیشت. دواى ماوەیەک دەنگی سمى چەند ئەسپێکم بەر گوی کەوت. سێ سوار ھاتن. یەکتێکیان دابەزی و رووھو لای ساختمانە بەردینە کۆنەکە رۆیشت، چاویکی پێدا خشانو گەرایەو. ھەرسێکیان بە ئەسپەکانەو چوونە ئەو عەمارەو کە من کاری تێدا دەکەم. دواتر زانیم کە سیمی مشاری دارتاشییەکەمیان پێچراند، کردیانە گوریس و ئەسپەکانیان پێ بەستەو.

تا دوو رۆژ ھێچ رووی نەدا. کەسێکی دیکەم نەبینی. سوارەکان ھەموو یەیانییەک دەرۆیشتنە دەرەو، شەوان دەگەرانیو و لەناو ئەو پووش و کایەدا دەرەوانەو کە لەو ناویدا بلاوکراوێوە.

سێ یەمین رۆژ، جاریکی دی ئۆتۆمبیلە گەورەکە ھاتەو، لاویکی روو کراو کارتۆنیکى گەورەى لێ داگرت و لەسەر شانی ھێنایە ژووورەو. ئینجا جانتاکەى ھەلگرت و بردییە ژووریکى دی. دواى ئەو ھاتە خوارەو بە زمانیکى فەرەنسی رەوان داواى چەند میتیلیکی لە کچە برازاکەم کرد.

* * *

کاتیک لە دەرگیان دا برازاکەم چو بیکاتەو. وەک ھەموو شەوان تازە قاوێ بۆ ھینا بووم - قاوێ خەوم لێ دەرپێنی - . من لە گۆشەیکى ژووورەکەدا دانیشتبووم و تا رادەیکە لە تاریکییدا بووم. دەرگای ژووورەکەمان رووھو باخچەکە دەرپێتەو. مالاکەمان پێداوە پێشەکی تێدا بە خشتی سوور داپۆشراو بۆ کاتی باران زۆر لەبارە. دەنگی رێکردنی لەسەر خشتەکان وریای کردینەو. کێژەکە نێگایەکی کردم و فەجانیەکی خۆی لەسەر مێژەکە دانا. من فەجانیەکەم ھەر بە دەستمەو بوو.

شەو بوو، بەلام زۆر سارد نەبوو. مانگی نۆفەمبەری ئەو سالا زۆر سارد نەبوو. تارماییەکی گەورە بە کلاویکی پان و جلیکی بارانییەو کە وەک شانێل دراوێوە شاندا لە دوورەو کەوتە بەرچاوم.

برازاکەم دەرگاکەى کردووەو بێدەنگ بوو. دەرگاکەى بە دیوارەکەو چەسپاندبوو خۆشی پالێ پێو دابوو، بەلام سەیری ھێچى نەدەکرد. منیش ئارام ئارام قاوێکەم

ده خوارده وه.

ئه فسهر رتيك له ناو دهرگاكه دا بوو، گوتی: "ببورن"، به سهر سه لاميتيكي كردو ماوه يهك چاوه پروان بوو. پيډه چوو بيډه ننگيه كه ي ئيمه تاقي بكاته وه. پاشان هاته ژووړه وه. بارانييه كه ي له باسكييه وه ئالاند. سلاوتيكي سهر يازانه ي كردو كلاوه كه ي داگرت.. ئينجا گه رايه وه لاي برازاكه م، زهرده خه نه يه كي نواندو به رتيژه وه چه مايه وه... پاشان رووي كرده من، ئيكلاميتيكي ره سمبي ديكيه ي كردو گوتی: "من ناوم قارنهر قوژن ئيبرناك". ههر كه ئه و پسته يه ته واو بوو، فرسه تم هينا بير بكه مه وه: «ئهم ناوه ئه لمانى نيبه، رهنكه له نه وه ي موهاجيره پروتستانته كان بيت». دواي ئه وه ئه فسهر كه ئهم چند وشه يه شي خسته سهر زمان: "داواي لتيبوردن ده كه م".

دوا وشه كه له سهر خو دركاندى، كه وته بيډه ننگيه وه. برازاكه م دهرگاكه ي داخستبوو، پشتي دابوو به ديواره كه وه. من هه لئه ستام، به لام به هيتاشي فنجانه كه م له سهر ئورگزنه كه دانا، ههر دوو دهستم له شپوه ي خاچدا كوكرده وه چاوه ريم ده كرد.

ئه فسهر دهستي به قسان كرد: "بيگومان ئهم هاتنم پتيويست بوو، به لام ئه گهر به دهست من بوايه نه ده هاتم. وا بزائم ههر چيه كه بو ئاسايشي ئيه پتيويست بيت فرمانه كه ي من مسوگه ري ده كات". كاتي يو جوژه ده دوا رتيك و راست له ناو ژووړه كه دا راوه ستابوو. زور باريك و بالا بهرز بوو، گهر دهستي بهرز بكر دايه وه ده گه يشته بنميچه كه.

سهر ي كه ميك بهره و پيشه وه چه ماوه وه وهك ئه وه ي ملي به شانه وه نه چه سپيي و له سنگيه وه دهست پي بكات. بالا ي ريك و راست بوو، به لام چه ماوه ده هاته پيش چاو... ناوقه دو شاني جتي سهرنج بوون... دهمو چاوي جوان و پياوانه بوو... دوو جتي رووشاندني قوول سهرانسهر ي روومه ته كانى گرتبوونه وه... چاوه گه وركاني ستيه ري برزيه كانى دهشاردنه وه... پرچه نهرم و زيرينه كه ي بو دواوه داده هينا و له بهر روژشاني چراكه وهك ئاوريشم دهر برسكايه وه.

بيډه ننگيه كه مان بهر دهوام بوو، ههر ساته ناستي وهك ته مي بهر بهر يان زبادي ده كردو ئاميتي كيبى ده بوو. نه بزووتني من و برازاكه م خاموشييه كه ي قورستر نيشان ده دا، وهك خاموشي قورقوشم ئاسا.

ئه فسهر ئه لمانيه كه ش بيډه ننگ بوو، سهره نجام بزهيك كه وته سهر ليتوه كانى، بزهيكه به ويچار، بزهيك كه هيچ نيشانه يه كي گالته پيكردن و رابواردني پيوه ديار نه بوو، دهستي به جوژتيك جوولانده وه به ته واوي له ماناكه ي نه گه يشتم. سهرنجي دايه برازاكه م كه ههر وهك خوي راست راوه ستابوو. ئه و نيگايه هه لي بو ره خساندم به ئاساني ته ماشاي لا رووي به هيترو لوتى باريكى بكه م و له نيوان ليتوه كراوه كانيه وه ورشه ي دندانيكي زير بييم. گوتی: "ئه و كه سانه لاي من به رتيژن كه نيشتماني خو بان خوش ده وي". له پر سهر ي بهرز كرده وه نيگاي برييه په يكه ري فريشته يهك كه بهراميه ر ئه و له ژووړ په نجه ره كه وه بوو. ئهم پسته يه ي خسته سهر زمان: "كاتي ئه وه هاتووه بچمه ژووړه كه ي خو م، به لام رتيگاكه ي نازانم". كيژه كه بي ئه وه ي سه يري ئه فسهر كه بكات، وهك كه سيك كه ته نيا بي، دهرگاكه ي كرده وه، كه وته ري و له سهر خو به پليكانه كاندا سهر كه وت. ئه فسهر كه ش دواي

كهوت. سه رنجم دا، بېنېم لاقېځكې راست و ړهقه و ناچه مېته وه. دهنګى پټى هه ردووكيانم به باشى له ړاړه وكه وه ده بېست. دهنګى هه نګاوه كانى نه فسه ركه له دالانه كه وه ده هاته بهرگوئى كه بهر دوهام به رزو نزم ده بونه وه. دهرګايه كړايه وه و پټوه درا. برازا كه م ګه رايه وه. فنجان هكهى هه لگرت و قاوه كهى خوارده وه. منېش سه بېله كه م دا ګېرساند. بۆ چنډ ده قېقه يه ك هه ردووكمان بېدهنگ بووېن. وتم : "سوپاس بۆ خودا ! له وه ده چټى ړټك و پټك بئ". برازا كه م شانېكې هه لته كاند، قوماشه مه خمه له كهى منى خسته سه ر نه ژنؤ، كه و ته وه دروومان و نه و به شهى ده ستى پټكرد بوو ته و اوى كرد.

* * *

سه ر له به يانى ړوژى داهاتو، كاتى له مووبه ق سهر ګرمى قاوه لټى بووېن، نه فسه ر هه لمانېبه كه له ژوره كهى خۆبه وه بهر وه لای نېمه هات. نازانم گوټى له دهنګمان بوو يان به ړټكه و ړوه و مووبه ق ړټى گرتېسوه بهر. به هه ر حال، هاته پېشه وه و له ناو دهر ګا كه دا ړاوه ستا. گوټى : "شه وېكې خوشم برده سهر، هيوادارم نېوهش شه وېكې خوشستان ګوزه رانديئ". زه ر ده خه نه يه كې پېشانداو سه ړټكې شوټنه فراوانه كهى كړدين. له بهر نه وهى وشكه دارمان كه م هه بوو، خه لوو زېش له و كه م تر، پېش هاتنى زستان مووبه ق كه م ړهنگ كړدبوو، هه ندى كه لو پهل و كه مېك مه نجه لى مس و قاپى كوټم لى دانابوو تا له زستاندا ژيانى ناسايى تېدا بگوو زه ر ټېن. كاتى نه فسه ر هه لمانېبه كه سه ړى نه و شتانهى دهر كړد، له كه نارى لټوه كانېبه وه دنده سپېبه كانى ددهره وشانه وه. چاوه كانېم بېنى، وهك نه وهى من ګومانم دهر كړد، شېن نه بوون، بهلكو زېرېن بوون. له مووبه ق كه وه تېپه ړى و نه و دهر ګايه كړده وه كه له سه ر باخچه كه يه. چنډ هه نګاوېكې نا.. پاشان ګه رايه وه بۆ ته ماشا كړدى خانوه درټكؤله و نو يبه كه مان كه داربه ست و شېروانه يه كې قاوه يى هه بوو. بزه كهى سه ر لټوى زياتر بوو، به ده ست ناماژى بۆ ساختمانېكې ګه وړه كړد كه له لای دره خته كانه وه ديار بوو، گوټى : "كوټخا پېره كهى نېوه پټى ګوټم له كوټكېكدا نېشته جئ ده بم. به لام ده بئ سوپاسى سه ر بازه كانم بكه م كه به هه لده دا چوون، چونكه نېره ژور له وه يش جوانتره كه بېرمان لى ده كړده وه".

پاشان دهر ګا كهى داخست، له پشت په نجه ركه وه سه لامېكې كړدو ړوښت. شه و، له هه مان سه عاتدا كه ړوژى پېشوو هاتبوو، ګه رايه وه. نېمه قاوه مان ده خوارده وه. له دهر ګاى داو چاوه ړټى نه كړد برازا كه م لټى بكاته وه، خوى دهر ګا كهى كړده وه : "ده ترسم سه غله تم كړدين. نه ګه ر مه يلتن هه بئ دهر كړى له مه و دوا له مووبه ق كه وه تېپه ړم و نېوهش نه م دهر ګايه دابخه ن".

نه و قسه بهى كړدو له ژوره كه مان وه تېپه ړ بوو. چنډ ساتېك ده سكي دهر ګا كهى گرت و ړوانېبه ژوره كه، نېنجا نېكلامېكې بچووكى كړد، كاتى ده ړوښته دهر وه وهك عاده تېكې ناسايى گوټى : "هيوادارم شه وېكې خوش به رنه سهر".

دهر ګا كه مان دانه خست، دلنېاش نېم هوئى نه و كار ه ژور روښن و زوړيش بئ خه وش بئ.

من و برازاكهم بريارمان دابوو هيچ شتيكي ژيانمان نه گوزين، تهنانهت له بچووكترين شتدا گوزنكاربي نه كهيڼ، تهواو وهك نهووي نهفسهريكي لي نه بي. وهك نهووي نهفسهريه نهلمانبييه كه تنيا سيهر بټ و هيچي دي.

بهلام، دهش ههستيكي دي له دلي مندا ناويتهي نهو برياره بووي، نهويش نهووه بووكه من ههركيز ناتوانم نازاري نينساننيك بدهم نهگهرچي دوژمنيشم بټ، نهكا خوېشم به نازاري نهووهو بتليتمهوه.

ماوويهكي زور - زور تر له مانگيک - هه موو روژنيك هم ديمه نه دووباره دهبووهوه. نهفسهريه نهلمانبييه كه له دهركاي ددواو دههاته ژوورهوه. چهند وشهيهكي دهرياره چاكي و خراپي ههوا، سهريماو گهريماو نهو جوړه شتانه دهگوت. تاكه شتيكي هاويه شيان تنيا نهووه بووكه هه موويان بټ وهلام بوون. ههميشه، بو ماويهيك له ناو دهركاهدا دهووستا، سهيري دوروبهري خوئي دهكرد.. زهرده خه نهيه كي شاردراره له زه تي نهو ته ماشا كردهي دهخسته پروو. هه موو روژنيك ههري هه مان ته ماشاوه هه مان له زه تي بوو. ههري كه سهريجي دهكه و ته سهري لا رووي خاموشي كچه برازاكهم، بو ماويهيك رادهما، كاتيكيش رووي وهرده گيتر دلتيا بووم كه جوړه بزيهيه كي ناشكرا له روويده دهخوئنهوه. نهو جا كه ميك دهجه ميبه وهو دهيكوت: "هيوادارم شهويكي خوش بهر نه سهر" و دهچوه دهروه.

شهويكيان له پر نهو باره گوزدرا. له دهروه شليوه بوو.. شهويكي يه كجار ساردو شيدار. نهو چله دارانهي بو روژناتيكي ودهام دانابوون، له سوپاكه دا دهسووتان. له خوتمهوه نهفسهريه كه بيركه و ته وه، وا هاته بهرچاوم به جلويه رگيكي به فراوييه وه دپته ماله وه، بهلام نههات. چهند دهقيقه يهيك له كاتي هاتنهوهي تيپهري كرد. منيش له بهر نهووي خه يالم لاي نهو بوو، بټ تاقهت بووم. برازاكهم زور وردو له سهريخو شتيكي دهچني.

دواجار، دهنگي پټي هاته بهرگوي. دهنگه كه له ناو ماله كه وه دههات.. به بهري و نزميه كه يدا زانيم نهفسهريه نهلمانبييه كه يه. لهوه تيگه ييشم كه له دهركايه كي ديكه وه هاتوته ژوورهوه له ژوورهكه كي خوئي هاتوته دهري.

نه يدهويست به جلي تهرو ناجوره وه بيته لمان، زووتر گوزيپووني، دهنگي ههنگاهه كاني - يهكيك بهريزم و يهكيك نزم - له پليكانه كانه وه كه و ته بهرگوي. دهركا كرايه وهو نهفسهريه كه دهركهوت. بهرگي مولكيي پو شيبوو.. پانتوليكي خو له ميبشي خوري و چاكه تيكي ناوي ناميسته به هيلي قاوهيي. چاكه ته كه ي ناواله بوو، زور ليبي دهوه شايه وه. له ژير چاكه ته كه يه وه هيله كيكي خوري نهستور له شيكي پتهوو وهرزكار دي دهده خست.

گوتي: "بيورن. نه مشهوه ههوا سارده، تهري بووم.. ژووره كه ييشم زور سارده. ريم بدن له بهر ناگره كه كه ميك خو م گهرم بكه مه وه."

به چيچكانه وه بهرامبهري سوپاكه دانيشته. ههردوو دهستي دريژكردو بهرو پشتياني كرده ناگره كه، دهيكوت: "باشه.. باشه!". پاشان خوئي وهرچرخانده پشتي كرده گري سوپاكه.. هه مان جوړ به چيچكانه وه نه ژويه كي خوئي له ناميژ گرتبوو.

گوتي: "شتيكي وا نيبه، زستاني فهرنسا وهرزيكي خوشه. سهريماي ولا تي نيمه زور سهخته، زور!.. جگه له كاژ درهختيكي ديكه نيبه.. دارستانه كان پرن، بهريكي

سەنگىنبان دەكەۋىتتە سەر.. درەختەكانى ئېرە ناسكن.. بەفرى روويان ۋەك گەپىدەبەك دەمىتتەۋە. ئەم كاتانە لە ۋلاتى ئىمە، مەۋف گامىشى قەلەۋ بە ھىزى بىر دەكەۋىتتەۋە كە بۆزبانى خۆى پىتۈستى بە خۆراك ھەيە.. بەلام لىرە، گيان، گيانى ھۆشيارو شاعىرانە دەۋى.

دەنگى كەمى گرو گىراۋ بوو، تەنبا لە كاتى دركاندى پىتە بىدەنگەكاندا ھەست بە زمانە بىيانىيەكەى دەكراۋ تىكرا لە چرەيەكى پىر ئاھەنگ دەچوو. پاشان ھەستا.. ئانىشكى لەسەر لىۋارى سۆپاكە دانائو تەۋىلى خستە سەر پىشتى دەستى. ھىندە كەلەگەت بوو، ناچار بوو بچەمىتەۋە.. ئەگەر مەن بوومايە سەرم دەيدا لە بىمىچەكە.

ماۋەيەك جۈۋلەى نەكرد. بى جۈۋلەۋ بىدەنگ. برازاكەم ئامىر ئاسا شتى دەچنى، تەنانەت جارىكەش سەيرى ئەۋى نەكرد. مەن لەسەر كورسىيە نەرمەكەى خۆم پاكشا بووم و سەبىلم دەكەش. لام وابو بىدەنگىيە سەنگىنەكەمانى پىر تەكان نادى. لەگەل خۆم بىرم دەكردەۋە كە ئەۋ پىاۋە بە عادەتەكەى خۆى سەلامىك دەكاۋ دەروات. بەلام جارىكەى دى چرەي ئاھەنگ ئاساى دەنگى بەرز بۆۋە. ناكىر بگوتىر ئەۋ چرەيە بىدەنگىيەكەى ئىمەى دەشكاند، بەپىچەۋانەۋە، بەۋە دەچوو ھەر لەۋەۋە سەرى ھەلدابى. ئەفسەرە ئەلمانىيەكە بىر ئەۋى بىزۋى، گوتى :

" مەن ھەمىشە فەرەنسام خۆش وىستەۋە.. ھەمىشە! لەۋ جەنگەدا مەندال بووم، ھەرچەندە ئەۋ كاتانە ۋا بىرم دەكردەۋە كە بەردەۋام بى.. گرەنگ نىيە.. بەلام لەۋە بەدۋاۋە ھەمىشە فەرەنسام خۆش وىستەۋە، تەنبا لە دۋورەۋە، ۋەك ئەۋ فرىشتە خەيالىيەى لە ئەفسانەكاندا باس دەكرى."

كەمىك ۋەستاۋ پاشان گوتى : " لەبەر خاترى باۋكم ". گەپرايەۋە ، دەستەكانى خستە گىرفانى چاكەتەكەيەۋە قورسايى خۆى دايە سەر قاچەكانى. كەمىك سەرى دەيدا لە بىمىچەكە، ۋەك چۆن كەلەكىۋىيەك شاخەكانى دەبزوۋىتى، ئاۋا لاجانگەكانى لە بىمىچەكە دەخشاند. كورسىيەك لە نىزىكەۋە بوو، دانەنىشت، تەنانەت تا دۋا رۆزىش ھەر دانەنىشت. ئىمە بەخىر ھاتنىكى ئەۋمان نەكرد، ئەۋىش كارتىكى ۋاى نەنۋاند بە رەفتارى خۆمانە لىك بدرىتەۋە . قسەكەى دۋوبارە كەردەۋە:

"لەبەر خاترى باۋكم. باۋكم پىاۋىكى نىشتەمانپەرۋەر بوو. شىكىستى ئەلمان بۆ ئەۋ بوۋە مايەى ئازارىكى زۆر، چۈنكە فەرەنساي زۆر خۆشەۋىست. (بىران)ىشى خۆش دەۋىست، باۋەرى بە كۆمارەكەى (قىمار)ۋ سىياسەتى بىران ھەبوو، باۋەرى زۆر بوو.. دەيگوت : "سەرئىجام ، بىران بەكمان دەخات، ۋەك ژن و مەيرد.. خەيالى وابو كە بەزۋىيى خۆر لە ئەۋروپا ھەلدى."

لە كاتى قسە كەردندا سەيرى برازاكەمى دەكرد، ۋەك پىاۋىك نا كە تەماشاي ژنەكەى بكات، بەلكو دەرۋانىيە پەيكەرىك.. لە راستىدا سەيرى پەيكەرىكى دەكرد، پەيكەرىكى گياندار، بەلام پەيكەر.

" به لām بریان دوو چاری شکست بوو. باوکم وای ده بیینی که بۆرژواي درنده حوکمی فهره نسا ده کات : (دوځوندول) ده کانی ئیوه، (هنری بورډو) کانی ئیوه، مارشاله پیره که تان. ئه و کاته پیی گوتم : " کوړم! نابئ هرگیز بچیتته فهره نسا، مه گهر ئه و کاته ی بتوانی کلاو له سهرو چه کمه له پی بکه یت. باوکم له سهرو مه رگدا بوو، ناچار بووم ملکه چی فرمانی بم. کاتیکیش جهنگ هه لگیرسا، ته وای ئه وروپام ده ناسی جگه له فهره نسا".

پاشان بزه یه کی کردو وهک ئه و دی بییه وئ قسه کانی خوی شیتله بکاته وه گوتی : " من موسیقا کارم".

چیلکه یه کی گردار که وت، کلپی ئاگر له سوپاکه وه ده هاته ده ری. ئه فسه ره ئه لمانییه که دانه و بییه وه، به مقاشیک سکلله کانی کوژدده وه له سهرو قسه کانی بهرده وام بوو:

" موسیقا لی نادم، ئاواز داده نیم، سهراپای ژیانم ئه ویه و هیچی دی. کاتی بیر له خۆم ده که مه وه جلی سهربازیم له بهردایه پتکه نیم دئ. له گه ل ئه وه شددا به داخه وه نیم بۆ ئم جهنگه. وا بزانه له ئه نجامی جهنگه وه شتی گه وه سهرو هه لده دات".

پاشان هه ستا... دهسته کانی له گیرفانی ده رهتانه و که میک به رزی کردنه وه :

" داوای لیبور دن ده کم... جهنگه جه سووریم کردی... به لām ئه وانه ی گوتن ئه ندیشه ی دلپکی پاک بوون. خو شه ویستی فهره نسا منی خسته سهرو ئم که لکه له یه. له م جهنگه وه کو مه لئ شتی مه زن بۆ فهره نساو ئه لمانیا دینه گوړی. منیش وهک باوکم مه زنه م وایه که خۆر له سهرو ئه وروپا هه لدی".

دوو هه نگاوی ناو ئیکلامیکی کرد. وهک شه وانی دی گوتی: " هیوا دارم شه ویکی خوش به رنه سهرو" و رویشته ده ره وه.

سه بیله که م ته وای بوو، که میک کوکیم و گوتم: " جهنگه کاریکی نامرۆخانه بیت که ته نانه ت وهک خیریش وشه یه کی پی ره و نه بینن".

برازاکه م سهرو به رز کرده وه، تا له توانیدا بوو برژانگه کانی له پرووی چاوی گهش و کینه نامیژی هه لپی. ههستم کرد نیگا کانی بوونه مایه ی که مه شه رمیکی من.

* * *

له و رۆژه وه دیداره کانی شپوه یه کی تازه یان گرته خۆ. ئیتر زۆر که م به بهرگی سهربازییه وه ده بینرا. له پیتشدا خوی ده گوړی ئینجا له ده رگای ددا. نازانه م نایا له بهر ئه وه بوو ئیمه بهرگی دوژمن نه بینن، یان بۆ ئه و دی جله کان فه رامۆش بکه یین و له گه ل خوی راپیین؟ هه ردووکیان.

له ده رگای دداو بی چاوه پروان کردنی وه لām - که ده زانی هه رگیز نایببستی - زۆر ساده و بی بۆر له خۆ کردن ده هاته ژووره وه. ده هاته نزیک سوپاکه و خوی گهرم ده کرده وه. ئه وه بیانووی بهرده وامی ئه و بوو بۆ سهردانی ئیمه. بیانوویهک، نه ئه و ی فریو ددا نه ئیمه. بیانوویهک، که ته نانه ت بچوکتین هه ولی بۆ شارده وه ی لای نه ده سترده که ی نه دا.

هه لبه ته هه موو شه ویک نه ده هات. به لām له یادم نییه جاریک هاتی و قسه یه کی

نه كړدې. ړووه و سږپاكه دهجه ميبه وه، بې دريغې كړن له شي ددایه بهر ئاگره كه و هيدى هيدى دهنكى بهر ز ده بووه، به درېژايى شه و باسى ئه و شتانه دى دكرد كه جيتى خوږان له دليدا كړدبوونه وه. دهراردى ولا ته كه و موسيقاو فهره نسا قسه دى بډ دكردين. بډ تاكه جارېكيش هه ولى نه دا نيكايه ك يان ولاميكى ئيمه دى دهست بكه وئ. زورلي نه بوو، هرگيز له نه دازدى ئاخواتنه كاني شه وى يه كه م زياترى نه ده گوت. چنه د رسته يه كى له سهر زار بوون كه هه ندې جار بېده ننگيه كه يان دهشكاندو هه ندې جارېش وهك دوو عا پي كه وه به سترابوون. جار جارېش به بې جووله، وهك په يكه ريك به رامبه ر سږپاكه راده وستاو بې ئه ودى قسه كاني بېرې، له وينه يه كى سهر ديواره كه يان شتيكى دى نزيك ده بووه وه. دواى ئه وه بېده ننگ ده بوو، ئيكلاميكى دكردو شه ويكى خوږى بډ دخواستين.

له ديداره كاني رږژاني يه كه ميدا جارېكيان گوتى:

"جياوازي نيوان ئه م ئاگره و ئه و ئاگره له ولا تى ئيمه دايه چيه ؟ بېگومان چيلكه و گرو سږپا هه موو له يه ك دهچن، به لام رږژناييان جياوازي هه يه. ليتره ړوونكى دواى ئه و شتانه ده كه وئ كه رږژنيان ده كاته وه، واته دواى ئه و كه سانه دى ليتره ده ژين. دواى كه لو په له كان، ديوارو ئه و كتيبانه دى له خانه كاندا هه لچنراون ... " كه مي ك بېرى كړده وه گوتى :

"به لام بډچى هينده ئه م ژوورم خوږ ده وئ ؟ زورېش جوان نيبه .. بېوړن!.. " ئينجا پي كه نى: " مه به ستم ئه و ديه ئه م ژووره موزه خانه نيبه. كاتى مروث ژباتان ده بينى پتي سهر نيبه .. نه .. به لام ئه م ژووره گيانى هه يه. سهرانسهرى ئه م ماله گيانى هه يه." له و قسانه دا گه يشته بووه لاي كتيبخانه كه و له سهر خو په نجه كاني به كتيبه كاندا ده هيناو تيدده پهرى : " بلزاك، باريس، بډليتر، بومارشى، بوالو، بوفون، شاتوبريان، كورنى، ديكارت، فنلون فلوپير... لافونتين، فرانس، گوتى، هوگو "

كه مي ك سهرى بهر ز كړده وه، بزه يه كى نه رمى نواندو گوتى:

" سهره ! گه يشته ومه ته پيتى (ه)، كه چى هيشته هه والى موليتر، رابلى، باسكال، ستاندا، قوليتر، مونتيونى و نه وانى دى نيبه " به و جوړه په نجه دى له بهرگي كه وه ده گواسته وه بهرگي كى دى و جارنا جارېش وشه يه كى سهرسورمانى دهرده پرى - وا بزانه ئه وه له و كاتانه دا بوو كه هه ندې ناوى ده بينى بېرى لى نه كړدبوونه وه - ده يگوت :

" كه مرو، ئينگليزى بېر ده كه وپته وه به كسهر ناوى شه كسپېرى به خه يالدا دى، ئيتالېيه كان: دانتي، ئيسپانييه كان : سيترقانتيس، ئيمه يش: يه كسهر گوتى؛ ئيدى ده بې بډ ناوه كاني دى بكه وپته گه ران و پشكنين. به لام گهر ناوى فهره نسا بيتين كى بهرجه سسته ده بې ؟ موليتر ؟ هوگو ؟ راسين ؟ قوليتر ؟ رابلى ؟ يان هى دى ؟ له ناكاهه موويان شالو ديتن وهك كومه له خه لكيتيك كه له بهر دهرگاي شانويه كدا چاوه روان بن ! مروث نازانى كاميان له پيشدا بكاته ژووره وه . "

ئهو جا گه رايه وه، به دهنكيكى پر ويقاره وه گوتى:

" به لام له موسيقادا ئيمه : باخ، هاندل، بتهوفن، فاگنر و موزارت - مان هه .. كاميان يه كه مجار دپته وه ياد ؟ " له سهر خو سهرى له قاند:

" به و حاله يشه وه سهر له نوئ له گه ل يه ك كه وتينه وه جهنگ . "

ديسان گه رايه وه لای سۆپاکه، جارێکی دی چاوی بهردو لارووی برازاکه م وه چهرخاندا: "ئیدی ئه وه دوا جار ه . ئیدی جهنگی یه کتر ناکهین. فهرنساو ئه لمانیا سویر ده کهن " «۴» . پیتلوه کانی که و تنه ترووکاندن، له سه ههردوو روومه تی، دوو چالێ قوول پهیدا بوون و دندانه سپیه کانی ده رکهوتن. به خوشحالییه وه گوتی: " به لێ .. به لێ " ئیجا به سه له قاندا قسه کهی خۆی سه لماند. پاش چهند ساتیک بیدهنگیی، که و ته وه قسه کردن: " کاتی چوینه ناو «سانت» وه، له پیشوازی گهرمی خه لکه که خوشحال بووم. زۆر خوشحال بووم. ده مگوت: سوپاس بۆ خودا، ناشتیمان ئاسان ده بی، به لام به هیچ جوریک وانه بوو، چونکه ناپیا وانه رهفتاریان له گه ل کردین... من ئه وانه م خوش نه ده ویست و ئه و رۆژه له چاره نووسی فهرنسا ترسام. له خۆم ده پرسی:

تایا فهرنسا به راستی وای لیهاتوه ؟ " پاشان سه ری له قاندا وه لامی خۆی دایه وه: " نه! نه خیر! دوا جار فهرسام بیی، ئه مرۆش له ته ماشا کردنی چاره ی گهرژی ئه خوشحالم".

نیگای که و ته بهر نیگام. من رووی خۆم لێ وهرگێرا. له چهند شوینیکی ژووره که دا راوه ستا.. ئیجا زۆر ئارام و بهی بزووتن مایه وه، گوتی: " خوشحالم که له م ماله دا پیره مێردێکی به رتزو که بیانوویه کی بیدهنگ ده بینم. ده بی ئه و بیدهنگیه نه مێتی.. ده بی خاموشی فهرنسا به زتریت. دلم ده به وی له م کاره دا سه رکوم".

سه یری برازاکه می ده کرد. رووی نیوکه چی پاک و گرژو بزێوی ئه وی هه لده سه نگاند که هیشتا پاشماوه ی زه رده خه نه به کی ته وساو ی تیایدا شه یۆلی ده دا. کێژ که ش ههستی به و نیگایانه ده کرد، بینیم که مێک شه رم دایگرت و به ره به ره لۆچییه ک له سه ر برۆکانی نه خش بوو. په نجه کانی توند ترو گرژ تر ده رزییه که یان را ده کیشا که نزیک بوو داوه که بپسی.

جارێکی دی چریه ی لیوه هات:

" به لێ! ئاوا چاکتره. زۆر چاکتره.. ئه و جوړه سویرانه پته ون و به و جوړه سویرانه ههردوولا گه و ره تر ده بن.. چیرۆکی دلفرینی مندالان هیه، من خویندوومه ته وه، هه لبه ته ئیوه ش خویندووتانه وه، په نگه هه مو که سیک خویند بیتته وه. نازانم له هه ردوو ولاته که دا یه ک ناو نیشانی هیه یان نا. ئیمه پتی ده لێن چیرۆکی « دولبه رو دتو – Das Tier und die Schone ». دولبه ری بیتچاره هه میشه له مه ترسی هه ره شه ی دتیه که دایه، هه میشه دیل و بیده سه لاته.. به درێزایی رۆژ دوو چاری روخساری ناله باری ئه وه.. دولبه ر زۆر لووت به رزو که لله ره قه، دتیه که ش زۆر خراپ نییه، هه لبه ته به ژن و بالای جوان نییه.. وشک و بهی زه وقه، له چاو دولبه ردا زۆر ناشیرینه، به لام خاوه ن دل و ههستی خۆبه تی. رۆحیکی هیه ئاره زووی به رزی و مه زنی ده کا. چهند چاک ده بوو گه ر دولبه ر ئه وی بوسته یه، به لام زۆر ئارامی گرت و مه یلیکی نیشان نه دا. له گه ل ئه وه شدا له قوولایی چاوه زیندانیه پر له نه فره ته کانی خۆیدا رووناکییه کی بیی، ره نگێکی ده دایه وه مه یل و خوشه ویستی تیدا ده بینرا.. ئه و کاته چنگه قورسه کانی دتیه که له چاو دوور که و تنه وه که مه تر ههستی به زنجیری زیندان ده کرد. ئیدی رقی لێی نه ده بووه.. نه فره ته که ی رووی له که میی کرد.. یه کسه ر شتیه ی دتیه که گوړا، ئه و ئه فسوونه ی خزانده بویه پیتستی زبو

ناشیرینه وه به تال بووه وه و بووه پیاویکی یه کجار پاک و جوان، پیاویکی دلنهرم و تیگه یشتوو.. ههر ماچیکی دولهر سیفه تیکی نوئی پیده به خشی. سویره که یان مایه ی خوشبه ختیبه کی گه وره بوو.. مندا له کانیاں خه سلته تی دایک و باوکیان هه لگرت و ئه مروش جوانترین نه وه ی دنیان.. ئیوه هه ز له م حیکایه ته ناکهن؟ من زورم پیخوشه. کاتی خوتندمه وه، چهند جارتیک خه تیندومه ته وه، گریانم ده هات. به تایبه تی هه زم به دیوه که بوو، چونکه زانیم چ ئازارتیکی کیشاوه. ته ناهت ئه مروش که ئه وه حیکایه ته ده گپرمه وه کارم تیده کا".

که قسه کانی گه یشتنه ئیره، بیده نگ بوو، هه ناسه یه کی هه لکیشا، ئیکلامیکی کردو گوتی: "هیوادارم شه ویکی خوش به رنه سهر".

* * *

شه ویک - چووبوم له ژووره کهم تووتن بێنم - له ناکاو دهنگی ئورگونه که به رز بووه. که سیک ئاوازی « پريلۆدی هه شتتم و فوگ » ی لیده دا که برازا کهم به ر له شکستی فهره نسا مه شقی له سهر ده کرد. ده فته ری نۆته که تا ئه وه شه وه له هه مان لاپه رده ا کراوه بوو. برازا کهم چی دی نهیده ویست مه شق بکات. خوشحال بووم له وه ی سهر له نوئی که وتوته وه مه شق کردن و سه یربشم لیده هات. له خۆم پرسى : ده بی چ پیویستییه کی دروونی بی وا له ناکاو دهستی به و کاره کرده وه !

... ئه وه نه بوو. چونکه ئه وه نه ده ستبه رداری دروومانه که ی بوو، نه کورسییه که یشی جی هیشتبوو. نیگامان که وته به ر یه ک. له وه ده چو پیهامیکی پی بی که من نه متوانی لپی تی بگه م. بالایه کی به رزم له به ر ئورگونه که دا بیی، ملی شوپ بیوه، دهسته کانی درێژو باریک و تووره بوون. په نجه کانی له سهر دوگمه کانی ئورگونه که وه ک چهند که سیک له گه راندا بوون. ته نها « پريلۆد » ی لیده دا. پاشان هه ستاو رووه و ناگره که رۆیشت. گوتی : "هیچ شتیک له م ئاوازه مه نتر نییه. مه زن؟ ئه م وشه یه ش پر به پیست نییه. ده بی بگوتری: له دره وه ی دنیای ئاده میزاد، دوور له گوشت و پیستی ئاده می... به هۆی ئه م مۆسیقایه وه له سرووشت تیده گه ین، نه، مه زنه ده که ین... به لئى ! هه ست به سرووشتی نه ناسراوی خودایی و گیانی مرۆقایه تی ده که ین... به لئى : بی شک ئه م مۆسیقایه ئاده میزادانه نییه".

ماوه یه ک بیده نگ بوو. گومانم وایه له و چهند ده قیقه یه دا له ناخی خۆدا شتیکی لیکده دایه وه هیدی هیدی لپوی خۆی ده کروش.

"باخ، ته نیا ده توانی ئه لمانی بی.. سه رزه مینی ئیمه ش خه سلته تی مۆسیقای ئه وی هه یه، خه سلته تیکی نا ئه ده میزادانه. مه به ستم ئه وه یه که له ئه ندازه ی به شه ردا نیه".

بیده نگ بوو، پاشان گوتی:

"من ئه م مۆسیقایه م خوشده وئ. ده پیه رستم. له هه رچیم کهم بی پیم ده به خشی. بیستی ئه وه به رهمه بوونی خودا دینیته گیانه وه... به لام مۆسیقا که ی من وا نییه! من ده مه وئ ئاوازی که ساز بکه م له ئاستی درک کردنی به شه ردا بی، ئه وه ش ریگایه که بۆ گه یشتن به

راستی. نامه‌وی و ناتوانم ریگایه‌کی دی بگرمه بهر. ئەمڕۆ ئەوه دەزانم.. به ته‌واوی ده‌یزانم. له‌ که‌یه‌وه؟ له‌و کاته‌وه که‌ لی‌رهم."

پشتی تیتکردین و ده‌ستی بۆ لی‌تواری سه‌ره‌وه‌ی سوپاکه‌ برد. به‌ په‌نجه‌کانی توند گرتی و رووی له‌ نیوان هه‌ردوو باسکیدا - وه‌ک دوو میلی یه‌کدی پر - به‌رامبه‌ر ئاگره‌که‌ راگرت. ده‌نگی گیراو تر بوو:

"ئێتر من پتویستم به‌ فه‌ره‌نسا یه‌. وای بۆ ده‌چم پیشوازیم لێ بکات. ژیان له‌ فه‌ره‌نسا دا وه‌ک بێانییه‌ک، موسافیرێک یان داگیرکه‌ریک دژوار نییه‌، به‌لام به‌و جو‌ره‌ چ سوودێکی هه‌یه‌؟ چونکه‌ هیچ شتی‌ک ناب‌ه‌خشی، هیچ شتی‌کی لێ وه‌رناگیری. سامانه‌که‌ی!.. نا‌کرێ سامانه‌ زۆره‌که‌ی وه‌ک ده‌ستکه‌وت ب‌س‌رێ، ده‌بێ ئەو سامانه‌ وه‌ک شیر له‌ مه‌مکدا بخو‌رت‌ه‌وه‌، پتویسته‌ ئەویش هه‌ستی دایکانه‌ی هه‌بێ و شیر بدات... ده‌زانم که‌ ئەوه‌ش به‌نده‌ به‌ ره‌فتاری ئێمه‌وه‌، به‌لام په‌یوه‌ندی به‌ویشه‌وه‌ هه‌یه‌. ده‌بێ بزانی‌ت تینو‌وین و پیتی خو‌ش بێ تیراومان بکات... ده‌بێ به‌ یه‌ک‌گرتنی ئێمه‌و خۆی را‌زی بێ."

خۆی راست کرده‌وه‌، هه‌یشتا په‌نجه‌کانی به‌ لی‌تواری سوپاکه‌وه‌و پشتی له‌ ئێمه‌ بوو. ده‌نگی به‌رز تر کرده‌وه‌

"پتویسته‌ ماوه‌یه‌کی زۆر لی‌ره‌ ب‌شیم... لی‌ره‌، یان له‌ مالیکی وه‌ک ئێره‌. له‌م گونده‌، یان له‌ گوندیکی وه‌ک ئێره‌. به‌و گونده‌... ده‌بێ..."

بێده‌نگ بوو، پاشان رووی تیتکردین. خه‌نده‌ی له‌سه‌ر لی‌و بوو، به‌لام چاوه‌کانی بێ شه‌وق. نیگای برا‌زاکه‌می ده‌کرد، گو‌تی:

"به‌ره‌هه‌لسته‌کان لاده‌برین. راستگو‌یی، هه‌میشه‌ به‌ره‌هه‌لسته‌کان لاده‌بات. هیوادارم شه‌وێکی خو‌ش به‌رنه‌ سه‌ر."

* * *

ئەمڕۆ، هه‌موو ئەو قسانه‌م له‌یاد نییه‌ که‌ له‌و سه‌د شه‌وه‌ی زستانی ئەو ساله‌دا کردنی. به‌لام هیچ کاتی‌ک بابه‌تی قسه‌کانی نه‌ده‌گو‌را. به‌ نه‌غمه‌ی دوورو درێژی دۆزینه‌وه‌ی فه‌ره‌نسا، مه‌یلی دوور به‌دووری پیش ئەوه‌ی ئاشنای فه‌ره‌نسا بێ، هه‌ست و سو‌زی ئەو کاتانه‌ی له‌ فه‌ره‌نسا ده‌ژیا، به‌رده‌وام سه‌رقالی ده‌کردین. له‌راستیدا، ئەو ئەفسه‌ره‌ ئەلمانیه‌ هه‌ستی‌کی باشی لای من دروست کردبوو. به‌لێ! سه‌رم له‌وه‌ سو‌رما‌بوو چون ئا‌نوم‌ید نه‌د‌بوو. جگه‌ له‌وه‌ش هیچ کاتی هه‌ولێ نه‌دا بێده‌نگیه‌ ناچاریه‌که‌ی ئێمه‌ به‌ وشه‌یه‌کی زیانبه‌خش پر‌وه‌یتیه‌وه‌... به‌ پێچه‌وانه‌وه‌، له‌گه‌ڵ تێپه‌ر‌پو‌نی کاتدا خاموشی ده‌وری ماله‌که‌ی د‌دا‌و گو‌شه‌ قووله‌کانی پر ده‌کردله‌ ته‌می سه‌نگین و کپکه‌ری خۆی. وا ده‌هاته‌ به‌ر چاو ئەو له‌ هه‌رسێکمان ئاسووده‌ تر بێ.

ئ‌وسا، به‌و ره‌وته‌ی له‌ رو‌ژی یه‌که‌مه‌وه‌ به‌ خو‌یه‌وه‌ گرت‌بوو، به‌ بزێ به‌ مانا و یقاره‌وه‌ ته‌ماشای برا‌زاکه‌می ده‌کرد. هه‌ستم کرد ئەو کی‌زه‌ له‌ زیندانێکدا - که‌ به‌ ده‌ستی خۆی دروستی کرده‌وه‌ - دوو‌جاری ئازارو هه‌ل‌چو‌نه‌.. نیشانه‌کانی ئەو هه‌ل‌چو‌نه‌ ده‌روونییه‌ زۆر

بوون، له هه موویان زۆر تر ئه وه بوو له کاتی دروومان و چنیندا په نجه کانی دهله زین. که (قارنەر قوڼ ئیبرناک) هیدی و له سه رخو به دهنگی زه مزه مه نامیزی خاموشییه که ی ده شکاند، وا خه یال ده کهم دهیو یست یارمه تیمان بدات نازادانه تر هه ناسه بدهین. زۆر به ی کات سه بارهت خو ی ده دوا:

"مالی ئیمه له دارستاندایه. لهو شوینه یه که تیایدا له دایک بووم. له قوتابخانه ی گونده هاوسیکه مان وه رگپرام تا ئه و کاته ی بۆ تاقیکردنه وه چوممه (میونیک). بۆ فیربوونی موسیقاش رینگای (سالسبورگ) م گرت بهر. هیچ کاتی ئه و گونده م جی نه هیشت. له وه به دوا وه به رده وام له مالی خو مان بووم. هه زم له شار ه گوره کان نه بوو. له ندن، قیینا، پۆما و وار شوو بیگومان شار ه کانی ئه لمانیا شم بینیه، به لام هه زم نه کردو وه تیایاندا بریم. ته نیا (براگ) م زۆر خو ش دهویست. هیچ شار یک به ئه ندازه ی براگ پو جی نییه. زۆریش هوگری (نۆرمبرگ) بووم. نۆرمبرگ شاریکه دل ی هه موو ئه لمانییه کی پی ده کړیته وه. هه ر ئه لمانییه ک له و ی به ئاسانی خه و و ئاره زووی دلخوازی خو ی ده دۆز یته وه. گومانم وایه که فه ره نسپییه کانی ش ده گه نه به رده می کلنسیای (شارتهر) هه مان هه ست ده که ن و باو و با پیران له بهر چاویان به رجهسته ده بن، گه وره یی پو ج، پاکیی ئیمان، سو زو میهره بانیا ن له وه پری جوانیدا ده رده که و ی."

"ریزگرتن، منیشی به ره و لای (شارتهر) برد. هه ر به راستی چ هه ستیک له مر و قدا دروست ده بی کاتی له ده ورو به ری ساختمانه ر ه نگ ناوییه که ی سه یری که رو شکه ی پرو ی گو له گه می پشکو توو ده کات! ساختمانی که ده لپی له شو شه دروست کرا وه، سه رانه ر مانا ده به خشی، هه ستیک له مر و قدا دروست ده کات وه ک هه ستی ئه و که سانه ی له دیر زه ماندا، پیاده، یان به سواری، یان به گالیسکه ده هاتنه ئیره. ئه وانه م خو شده ویست، منیش له و هه ست کردانه دا به شدار بووم، ئای .. کاشکای بمتوانیا به براین بووما یه."

پرو ی گر ژ بوو:

"بیگومان بیستنی ئه م شتانه له که سیکه وه که خو ی له ئو تو مبیلیکی زیر پو شدا ها تو ته شار ته ر سه خته .. له گه ل ئه وه شدا ئه وه ی گو تم ته وای راستییه. له گیانی هه ر ئه لمانییه کدا شتی جو را و جو ز ده بزوی، په سه نترین ئه لمانییش له م بیر و کانه بی به ش نییه و هه می شه هه ز ده کات له و جو زه گرفتاریانه ر زگاری بیی."

دووباره زه رده خه نه یه کی ته و ساری نو اند، زه رده خه نه یه کی بچو وک که ورده ورده ته وای پرو ی پو شن کرده وه. پاشان گو تی:

"له هاوسیکانی ته نیشتمانه وه کو شکیک هه یه مالی کیژ تکی تی دایه ... زۆر جوان و شوخه، گه ر بمکر دایه به هاو سه رم باو کم زۆر که یف خو ش ده بوو. که باو کم نه ما ئیمه ده زگیران بووین، رینگه یان دابووین پیکه وه گه شت و گه رانی دوو رو در یژ بکه یین".

پیش ئه وه ی پاشما وه ی حیکایه ته که ی ته و او بکات که می ک سه یری کرد تا برازا که م دا وه پساو که ی دهستی بکاته وه کونی ده رزییه که. برازا که م زۆر هه ول ی دا، کونی ده رزییه که ته نگ و داو پیوه کردنی سه خت بوو. ئاخیری بو ی په خسا. ئه و سا ئه فسه ره که دووباره که و ته وه قسه کردن:

"رۆژتیک، هەردوو کمان چوو بووینە دارستان، کەروێشک و سەمۆرە لە بەر دەمانەوه راکە راکیان بوو، هەموو چەشنە گۆلێک لەبەر پێماندا دەبێران : نەسرین، سونبۆلەکیوی، نێرگس.. کێژەکە هێندە کەیف خۆش بوو لە پێستی خۆیدا نارامی نەدەگرت، گوتی: «قارنەر! چەند خۆشبەختم، چەند ئەم دیارییانەى خودام لەلا پەسەندن!».

"منیش بەختیار بووم.. لە نیوان سەرەخسەکانداو لەسەر گیایەکە لێی راکشام. قسەمان نەدەکرد، سەیری ئەم چل و ئەو چل کردنی بالەندەو لەنجەى لقو پۆپی دار کاژەکانمان دەکرد. لەناکاو کێژەکە هاوارێکی بچووکی کرد: «ئاخ! چەناگەى گەستم! مێشکۆلەى پیس، جانەوهرى ناشیرین!» . پاشان جوولەیهکی توندو خێرای بە دەستی کردو گوتی: «قارنەر! یەکیکیانم گرتووه.. تەماشای کە، هەر ئێستا تەمبێ دەکەم، دەست و پێیه - کانی - پار - چه - پار - چه - دەکەم»، کردیشی".

پاشان بەم جۆرە بەردەوامیی بە قسەکانی دا: "خۆشەختانە، زۆر مێشکۆلە دواى کێژەکە دەکەوتن. من پەشیمان نەبوومەوه، بەلام لەوسا بەدواوه هەمیشە لە دیداری کێژانی ئەلمانی دەترسام!".

سەیری ناولەپی هەردوو دەستی کردو گوتی: "لە ولاتی ئێمەدا پیاوه سیاسییەکانیش بەو جۆرەن. هەر لەبەر ئەوەشە نەمویستووه هیچ کاتییک لەگەڵیان بم. چەندە هاوڕێکانم. بۆیان دەنوسیم: «وەرە پەيوەندیمان پێوه بکە»، گۆتم را نەدەگرت. نەخێر! پێم باش بوو لەمالی خۆمان بێنمەوه. هەلبەتە بۆ پێشکەوتنی مۆسیقاکەم کەمتەرخەمیی کارێکی باش نەبوو. پلەو پایە لەجاو وێژدانێکی ئاسوودەدا شتیکی یە کجار بچووکه. لەراستیشدا نازانم چ دۆستەکانم و چ پێشەواکەمان ئەندێشەى بەرزو نەجیبانەیان هەبێ. یان نا، بەلام ئەوەش دەزانم کە دەست و پێی مێشکۆلە پارچە پارچە دەکەن. کاتی ئەلمانییەکان تەنیا دەمێننەوه، هەمیشە ئەوه رەفتاریانە. خۆراکی ئەوان ئەوێه. وای لەو کاتەى ئەندامی پارتیی دەبن! کێ لە ئەندامییکی پارتیی تەنیا تره؟ بە تاییهتی کە چارەنووسی میللهتیک بە دەست ئەوانەوه بێ؟ خۆشەختانە ئەمڕۆ تەنیا نین، لە فەرەنسان. فەرەنسا چارەسەریان دەکات. دەزانن کە فەرەنسا جوامیری و پاکییان فیتر دەکات".

بەرەو لای دەرگاگە رۆشت، وەک ئەوێ خۆی بدوێنێ، بەدەنگێکی گێراووه گوتی: "بەلام ئەو کارە پێویستی بە خۆشەویستییه".

ماوهیهک دەرگاگەى بە کراوێی هێشتەوه، رووی وەرگێرا بووه لای شانیهوه. برازاکەم سەری بە سەر دروومانەکیدا شۆژ کردبووه. چەند تالێکی گیسووی لە گەردنی ناسک و ڕەنگ پەریوێهه بەرهو ژوور هەلکشابوون. ئەفسەردەکە نیگایەکی ئەوی کردو وەک بیهێوێ دوا بریاری خۆی ناشکرا بکات: "خۆشەویستییهکی دوو لایەنه". پاشان سەری وەرگێراو دەرگاگەى لە خۆی پێوهدا. هێشتا دەرگاگە تەواو جووت نەبوو بوو کە بە پەله رستە رۆژانەکی خۆی دووبارە کردووه: "هیوادارم شهوێکی خۆش بەرنه سەر".

* * *

رۆژگاری دریتی به هار گه‌یشت. کاتی دوا تیشکی خۆر، ئاوا ده‌بوو، ئه‌فسه‌ره ئه‌لمانیه‌که له ژووره‌که‌ی خۆی ها‌ته‌ خواره‌وه. هه‌میشه پانتۆله‌ خورییه خۆله‌میشیه‌که‌ی له‌به‌ردا بوو، به‌لام چاکه‌تیکه‌ی خوری قاوه‌یه‌ی له‌سه‌ر کراسیکه‌ی یه‌خه‌ کراوه‌وه له‌به‌ر ده‌کرد. شه‌ویکیان کتیبیکه‌ی به‌ده‌سته‌وه بوو، په‌نجه‌ی شایه‌قمانی خستبووه‌ نێوان په‌ره‌کانیه‌وه. هه‌شتا زه‌رده‌خه‌نیه‌که له‌سه‌ر لیوی بوو، وای چاوه‌روان ده‌کرد خۆشحال بێن له‌و دیارییه‌ی بۆی هه‌ینابوین. گوتی: "ئه‌مه‌م بۆ ئێوه هه‌یناوه، لا‌په‌ریه‌که‌ له «ماکبیث» «٦». خودایه‌ چه‌ند به‌رزه! کۆتایی کتیبه‌که‌یه، توانای ماکبیث له‌ په‌نجه‌کانیه‌وه درده‌په‌رن. ئه‌وانه‌ی پاده‌ی چه‌په‌لێتی ئه‌و ده‌زانن، لێی دوور ده‌که‌ونه‌وه، ئه‌و پیاوماقوول و نه‌جیه‌زادانه‌ی که‌ پتویسته به‌رگه‌ی له‌ شه‌ره‌فی سکۆتلاند بکه‌ن، هه‌موویان چاوه‌ڕێی شکستی ئه‌ون. یه‌کیک له‌و پیاوماقوولانه‌ نیشه‌نه‌ی خه‌مباری و پخواندنی ماکبیث ده‌خاته‌ روو".

به‌ سه‌نگینی و کارتی‌کردنه‌وه، له‌سه‌رخۆ که‌وته‌ خۆینه‌وه:

"نه‌نگۆس: ئیستا وا هه‌ست ده‌کات تا‌وانه‌کانی به‌ ده‌ستییه‌وه نووساون، خه‌لکی بێزارو ناسک، سات له‌ دوا‌ی سات له‌به‌ر مله‌و‌پیه‌که‌ی سه‌رکۆنه‌ی ده‌که‌ن، ژێرده‌سته‌کانی له‌ترساندا ملکه‌چی ئه‌ون نه‌ک له‌به‌ر خۆشویستنی. جگه‌ له‌وه‌ش ده‌زانێ که‌ ئه‌و نازنا‌وانه‌ی خرا‌ونه‌ته‌ پالێ وه‌ک ئه‌وه‌ وایه‌ کورته‌بالایه‌ک جلو به‌رگی دێتیکه‌ی دزیبێ و به‌ به‌ری گه‌وره‌وه که‌ش و قش بێ".

سه‌ری به‌رزکرده‌وه‌و پێکه‌نی. من سه‌رسام بووم، له‌ خۆم پرس‌ی ئایا ئه‌ویش بێر له‌هه‌مان سه‌تمکاری ده‌کاته‌وه‌ که‌ من تیبی ده‌گه‌م؟ به‌لام ئه‌و گوتی:

"ئایا ئه‌م چیرۆکه‌ شه‌وانی «ده‌ریا سالار» تان ترسناک تر ناکات! له‌به‌ر ئه‌وه‌ی ئه‌و پیاوه‌ جیبی قه‌یزو بوغزانندی منه، له‌ راستیدا دلم پتیی ده‌سووتی. ژێرده‌سته‌کانی له‌ترساندا ملکه‌چی ده‌که‌ن نه‌ک له‌ خۆشه‌ویستیدا. فه‌رمانده‌یه‌ک که‌ ژێرده‌سته‌کانی خۆشیان نه‌وێت که‌سه‌تیکه‌ی به‌ده‌خته. ته‌نیا.. ته‌نیا.. ئایا چاوه‌ڕێی شه‌تیکه‌ی دی ده‌کرا؟ جگه‌ له‌و کورسی وێسته‌ دل‌ره‌شه‌ چ که‌سه‌تیکه‌ی دی به‌و کاره‌ رازی ده‌بوو؟ به‌لام ئه‌وه‌ش پتویست بوو. به‌لێ! پتویست بوو به‌کیک ئاماده‌ی نه‌یشت‌مان فرۆشتن بێ، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که‌ تا ئه‌م‌رۆ - تا ما‌وه‌یه‌کی زۆر - فه‌ره‌نسا، ناتوانی به‌بێ ئاب‌روو بردنی خۆی، بکه‌وێته‌ ئامیزمانه‌وه. هه‌ندێ جار چه‌په‌ل‌ترین هۆ، ده‌بیسته‌ مایه‌ی به‌ختیارترین سویر» (٧). هۆیه‌که‌ به‌ هه‌مان چه‌په‌ل‌یی ده‌می‌نیه‌وه، به‌لام هه‌یج له‌ به‌ختیار‌ی ژن و مێ‌رد که‌م ناکاته‌وه». به‌ توندی کتیبه‌که‌ی داخست، خستیه‌ گه‌یرفانی چاکه‌ته‌که‌یه‌وه‌و ئامیرئاسا دوو جار ده‌ستی پێدا کێشا. پاشان رووی گه‌شایه‌وه‌و گوتی:

"پتویسته‌ خانه‌خوێبه‌کانم ئاگادار بکه‌م که‌ بۆ ما‌وه‌ی دوو هه‌فته‌ دوور ده‌که‌ومه‌وه. خۆش‌حال‌م به‌ چوونه‌ پارێس. نۆره‌ مۆله‌تم گه‌یشته‌وه، یه‌که‌م جار ه‌ مۆله‌تی خۆم له‌ پارێس بگه‌وره‌تریم، ئه‌م‌رۆ به‌لای منه‌وه‌ رۆژتیکه‌ی مه‌زنه، مه‌زن‌ترین رۆژه، تا ئه‌و رۆژه‌ ده‌کات که‌ له‌ ناخی ده‌روونه‌وه‌ رۆژتیکه‌ی دی ئاره‌زوو ده‌که‌م و له‌م‌رۆیش مه‌زن‌تر ده‌بێ. گه‌ر پتویست بێ، له‌ چاوه‌روانیی ئه‌و رۆژه‌دا چه‌ندین سال به‌سه‌ر ده‌بم، دلم به‌ ئارامه‌.

وا بزانی له‌ پارێس براده‌ره‌کانم ده‌بینم، له‌ کاتی کۆبوونه‌وه‌ی ئێمه‌و پیاوه‌ سیاسیه‌کانی

تېوه دا، بۆ لېكۆلېنه وه و باسی يه كگرتنی يه كجاره كی فهره نسا و نه لمانیا زور به يان ناماده ده بن. من تا راده يه ك شاهیدی نه و سویره ده بم. ده بی نه و ههش بلیم كه خوش حالم به زوویی زامه كانی فهره نسا ساریژ ده بنه وه. به لام بۆ نه لمانییه كان خوش حالترم، له ویش زۆتر بۆ خۆم. هیچ كاتیک، هیچ كه سیک سوود له كاری چاكه ی خوی نابینی هیته دی كه نه لمانییه كان له به خشی نی مه زنی و نازادی به فهره نسا سوود وهرده گرن). هیوادارم شه ویکي خوش بهر نه سهر".

كاتی كه له سه فهره گه رایه وه، نه مانینی. ته نیا ده مانزانی هاتوته وه، چونكه بوونی كه سیک له مالدا به گه لیک نیشانه ئاشكرا ده بی ته نانه ت گهر كه سیکیش نه بیینی. راستییه كه ی بلیم، هم دور كه وتنه وه به ئارامی له بهر پرپیوین؛ خه یالم لای نه و بوو. نازانم چهنه پهرۆشی بیینی بووم و چهنیش ههستم به شله ژان ده كرد. نه برازا كه م باسی ده كرد نه من؛ به لام كه شه وان دهنگی نا بهر ایه ری ههنگاهه كانی ده هاته گوی، له په له پرووژی ناکاوی دروومان كرنی برازا كه م و نه و هیله ههست پینه كراوانه ی له روخساریدا نه خهش ده بوون - كه نیشانه ی خۆ پاراستن و سوور بوون بوون - تیده گه یهستم نه ویش له و بیرو خه یالانه ی منه وه دور نییه.

روژتیکیان، بۆ نه نجامدانی كاریكی چكۆله ی وهك وهرگرتنی روخسه تنامه ی تابه، ناچار بووم روو له باره گای فهرمانده ی له شكری نه لمان بكه م. له كاتیکدا سه رقالی رېكخهستی نه و به لگه نامانه بووم كه دابووبانه دهستم، ئارنه ر قۆن ئیبرناك له ژووره كه ی خوی هاته ده ره وه. یه كه مجار نه بیینی. سه ربازیک له نزیك میژیکي بچووك و بهرده می ئاوینه ی قه د دیواریک دانیشته بوو، ئارنه ر قۆن ئیبرناك قسه ی له گه ل ده كرد. دهنگی گرو به ئاوازم بیست. له بهر نه وه ی كاریكی دیکه م نه بوو، به خۆ خله فاندن و نارچه تیه وه راوه ستابووم و نه مده زانی چاوه ریتی چی ده كه م. به باشی له ئاوینه گه دا روویم ده بیینی، رهنگ په ریو درێژكۆله بوو. چاوه كانی هه لپین و كه وتنه بهر سه رنجی من. دوو دهقیقه ی ته واه سهیری یه كمان كرد. له پر خۆی وهرگێراو روویه رووم وهستا، لیوه كانی تا نیوه كرانه وه، له سه رخۆ كه میك دهستی بهر ز كرده وه دایگرتنه وه. خه م بارانه سه ری له قاند، له وه دهچو به خۆی بلتی : نه. چاوشی لی نه ده تروكاندم. ئینجا نیگای كرده زهوی و وهك نیشانه ی ئیكلام كه میك له شی چه مانده وه، هییدی هییدی گه رایه وه وهرگا كه ی له خۆی پیتوه دا.

هیچم ده رباری نه م رووداوه بۆ برازا كه م نه گێرایه وه. به لام ئافره ت وهك پشیلە ی بیر تیژ وایه. سه رانه سه ری شه و چاوی له كاره كه ی هه لده پری و هه ر ساته ناساتی سه ری پکی ده كردم؛ ده یو بست شتیك له روخسارمدا بخوینیته وه، منیش هه ولتم ددا خۆم تیک نه دم؛ زۆر له سه رخۆ سه بیلم ده كیشا. ئاخری دهستی له كار هه لگرت، له وه دهچو ماندوو بی. قوماشه كه ی پیتچایه وه روخسه تی خواست تا زووتر بخه وی، له سه رخۆ دوو په نجه بشی به ره ناچه وانی برد، له وانه بوو بیه وی شتیکی وهك ژانه سه ر له خۆی به و پیتیته وه. روومه تی ماچ كردم و رویشتم. دلنیا م، له چاوه كاله كانی دا سه رزه نشت و خه میکی زۆرم ده خوینده وه. دوا ی رویشتمی نه و زانی م كه رقیکی نابه جی به خورایی شپزه ی كردم.

رقم له وه ههستا بوو كه من بئ مېشكم و برازايه كي بئ مېشكېشم هه به. هوى ئهم شېتگيرىبه چييه؟ نه متوانى وهلامى خوځم بدهمه وه. ئه گهر ئهمه شېتگيرى بئ ده بئ رابردوويه كي هه بئ.

دواى سئ رۆژ، هېشتا فنجانه كانمان به تال نه بوو بوون كه ههستم كرد دهنكي ههنگاه بهرزو نزمه كانى ئه فسه ره كه نزېك ده بېته وه. خوئ بوو. له ناكاو بېرم كه وتوه كه پېش شهش مانگ، يه كه م شهو ئه وه دهنگم بهرگوئ كه وت. بېرم ده كرده وه: ئه مړوش باران ده بارئ، له به يانبېه وه به خهستى ده بارئ، بارانېكى بهرده وام و سهركېش هه موو شتېكى ده ورو بهرى نو قم ده كردو ماله كه شى به باى ساردو شېدار ده شورده وه. برازاهم شالتيكى ئاورېشمى دابوه شانېدا كه وښهئ (ده) دهستى ترسناكى له سه ر چاپكرا بوو، ئه و وښه يه يه كي ك بوو له بهر هه مه كانى «ژان كوكتو»، هه ر يه كي كېش له وه دهستانه نه بئنى ئه وى دېكه ي دهرده خست. من په نجه كانم به ناگرى سه بېله كه م گهرم ده كرده وه. پتوېسته بلېم كه ئه و كاته مانگى ته موز بوو.

ههنگاه وه كان دالانه كه يان برى و ناله يان گه بېشته پليكانه كه، له سه رخو هاته خواره وه، بهر ه بهر خاوتر ده بوو وه، دوو دل ديار نه بوو، به لكو له كه سېك ده چوو كه ئيراده ي له ئه زمونځيكي پر ماندوو بوون گه رابېته وه. برازاهم سه رى هه لېرېوو سه برى منى ده كرد، سه رانه سه رى ئه و ماو ده سه رنجيكي دابوه من كه شتېكى ناديارى تېدا بوو، سه رنجيكي نا ناده ميزادانه. كاتى دهنكي برېنى دوا پله نه ما و خاموشى به كي دوورو درېئى به دوا دا هات، نېگاي كيژوله كه ش له من لايدا. پتووه كانى قورس بوون، سه رى شوږ، سه راپاي له شى ماندوو، كوتراو، خوئ دا به پشتى كورسي به كه دا.

باوه ر ناكه م ئه و خاموشى به له چهنه د چركه يه ك زوړترى خاياندي، به لام چركه كان درېژ بوون. وهك ئه وى كابر له پشت ده رگا كه وه بېنم، په نجه ي ئاماده ي له ده رگادان بوو، به لام تېر اما، تېر اما تا ئه و ده قيقه يه ي به ته نيا لېدانېك ده ست بگه يه نيته داهاتوو... له ده رگاي دا، به لام نه دوو دلې و نه پر كېشې بېشه رمانه له و كار هيدا نه بوون. سئ له ده رگادانى ئارام و به هېژ كه وتنه بهر گوئ. ئه و جوړه له ده رگادانه نېشانه ي باوه ر به خو بوون و برپارى له گوړان نه هاتوى بوو. چاوه ر وان بووم وهك جار ان به بئ دوا كه وتن ده رگا كه بكرېته وه، به لام هه ر به داخراوى مايه وه، له ناخه وه ههستم به هه ژاندين كرد، ئاره زوى دژ به يه ك و نا سه قامگير به سه رنج و پرسياره وه رۆحيان ده هه ژاندم.

ههستم كرد چركه كان خېتر تر ده رۆن و حالمان شاراوه ناديارتر ده كهن. له خوځم ده پرسى: ئايا پتوېسته وه لام بدرېته وه؟ گوړان له بهر چى؟ چوځ ده بئ ئه مشه و چاوه ر وان بېت خاموشى به كه مان بشكېنين؟ مه گهر ئه مه هه مان بېده نكي نېيه كه به ر هتاره كانى پېشوى سه لم اندبووى بهرده وامبوونى به سوو ده؟ ئه مشه و، ئه مشه و شه رافه ت چ حوكمېكمان به سه ردا ده دا؟.

ته ماشاي چاوى برازاهم ده كرد تا نېشانه ي خوشى يان هه ر شتېكى دېكه ي تېدا بدوژمه وه، به لام له رووى نېو كه چى به ولاوه شتېكى دېكه م نه بېنى. ئه و يش سه برى ده سكي ده رگا كه ي ده كرد، به هه مان سه رنجى نا ناده ميزادانه وه كه پېشترېش بېنېووم سه برى ئه وى

ده‌کرد.

تەواو پەنگی پەریسو. لچیم بینی که لەسەر ریزیک دندانی سپی بە گرژی و پیچەو بەرز بۆوه. لەبەردەمی ئەو دیمەنە خەم ئامیژە دەروونییه ناکاوه و هەستی پر لە ژانی دوو دلییه کهمدا - که زۆر کاری تێدەکردم - دوا هێزی خۆم لە دەست دا. لەو کاتەدا دوو جاری دی لە دەرگا درا، تەنیا دوو جار، دوو لێدانی بەرزو نزم. برازا کهم گوتی: "دەیه‌وئ بروات .." دەنگی هێندە مەنگ و تیکەل بە ئائۆمیدی بوو که لەو زیاتر هیچم نەبیست. بە دەنگیکی رەسا گوتم:

"فەرموو بەرێز .."

چۆن گوتم: بەرێز؟ تا ئەو بەسەلێنم پیاویک بانگ دەکەمە ژوورە کهم نەک ئەفسەریکی دۆژمن؟ یان بە پیچەوانەوه، بۆ ئەوێ ئەو نیشان بەدم که دەزانم کێ لە دەرگای داوه قسە کهی منیش هەر لەگەڵ ئەو؟ بە تەواوی نازانم، گرنگ نییه. تەنیا ئەوێم لە یاد ماوه که گوتم فەرموو بەرێز، ئەویش هاتە ژوورەوه.

وامدەزانی دیسان بەرگی مولکی پیوشیوه، بەلام وا نەبوو، بەرگی سەربازی لەبەردا بوو. ئەو شەوه، بەرگە سەربازییه کهی زۆرتر پیوه دیار بوو. بە رای من ئەو شەوه بۆ ئەو بەرگی سەربازی پیوشیوو تا لە شان و شەوکه‌تی زیاد بکات. دەرگا کهی بە دیواره کهوه چه‌سپاندو هەر لەوێدا راوه‌ستا. بە جۆریک راست و قیت وه‌ستا بوو گومان بکه‌م ئەو یان نه‌. ئەو هالی بووم که شیوه‌ی زۆر ده‌چێته‌وه سەر «لویس ژوفی» «۸». ماوه‌یه‌ک به‌ بێدەنگی له‌و شوێنه‌دا مایه‌وه، پییه‌کانی که‌می‌ک بالاو بوون، ده‌سته‌کانی به‌ بێ جووله‌ که‌وتبوونه‌ ئەملاو ئەولای بالا‌یه‌وه، سیمای به‌را‌ده‌یه‌ک ساردو کز بوو واتدەزانی بچووکترین هەستی تێدا نییه‌.

بەلام من که لەسەر کورسییه کهم پالم دا‌بووه‌وه و رۆم له‌ ده‌ستی چه‌پی ئەو بوو، ده‌ستیم بینی، سەرنجم دا‌ی. ئەو دیمەنە ی بینیم زۆر کاریگەر بوو، رەفتاری به‌ شیوه‌ کاریگه‌رییه‌کی ده‌ست‌کرد ده‌هاته‌ پیش‌چاو. ئەو رۆژه له‌وه تێگه‌یشتیم گه‌ر که‌سی‌ک وردبین بیت ده‌زانیت ده‌ستیش وه‌ک ده‌موچاوو بگه‌ر زیاتر کاریگه‌ره‌ مرۆفایه‌تیه‌کان ده‌رده‌خات، چونکه‌ له‌و که‌متر که‌وتۆته‌ ژێر ده‌سه‌لاتی ئیراده‌وه. په‌نجه‌کانی ئەو ده‌سته ده‌کرانه‌وه‌و کۆ ده‌بوونه‌وه، پالیان پیکه‌وه ده‌ناو گرژ ده‌بوون. له‌کاتی‌که‌دا هه‌موو ئەندامه‌کانی له‌شی بێ جووله‌ بوون که‌چی ئەو ده‌سته به‌ تاشکرا قسه‌ی ده‌کرد.

له‌وه ده‌چوو سەرله‌ نوێ چاوه‌کانی زیندوو بووبه‌وه .. که‌می‌ک سەرنجی منیان دا. هه‌ستم کرد هه‌له‌وه‌یه‌ک بۆسه‌ی بۆ ناومه‌ته‌وه. پیتلوه‌کانی، که‌ وشک و چرچ و کراوه‌ بوون و له‌ پیتلوی که‌سی‌ک ده‌چوون شه‌ونخوونی کیشای، دوو چاوی پرشن‌گداریان ده‌رخست. پاشان نیگای کرده‌ برازا که‌م و ئیدی لێی لانه‌دا. دوا‌جار، ده‌ستی له‌ جووله‌ که‌وت، په‌نجه‌کانی له‌ مشتیدا مۆل‌بان خواردو ده‌می دا‌چه‌قی. که‌ لێوه‌کانی لێک ترازاند - وه‌ک ئەوه‌ی سه‌رقاپی بوتلی‌کی به‌تال هه‌له‌پ‌چرئ - ده‌نگی «پ پ ...» له‌ نیوانیه‌نه‌وه ده‌رپه‌ری. ده‌نگی له‌ هه‌ر کاتی‌کی دی گیراوتر بوو، گوتی:

"پیتویسته‌ هه‌ندێ شتی گرنگتان پێ بلێم .."

کيژه برازا کهم روو به پرووی نهو بوو، بهلام سهري داخستبوو، داویکی له دهستییه وه دهپیتجا که به گلو له خورییه که وه بوو، گلو له کهش له سهر فهرشه که دهخواو دهکرایه وه. نهو کاره بی مانایه تاکه شتییک بوو که ههواسی پهرتی نهوی دهگرته وه له شهرم کردن و سووربوونه وه دهیاراست.

نهفسه ره که دووباره زاری بو ئاخاوتن کرده وه. له وه دهچوو به ترسیکی زوره وه بدوی :
" ههرچییه کهم لهو شمش مانگه دا گوت ، ههرچییه که دیواره کانی نهو ژووره بیستیان .. "
هه ناسه یه کی هه لکیتشا، وهک نهوی دوو چاری تهنگه نه فسه یی بوو بیت که مییک هه وای له سینهدا هیشته وه. " ده بی ... " ، هه ناسه یه کی دیکه ی هه لکیتشاو رسته که ی ته واکرد :
" ده بی فهراموئشی بکه یین ."

کيژه که له سه رخو دهسته کانی خستنه نامیزی و وهک چون قایه غییک دهکه ویتته سهر چه وو لم، هه روا چه ماوه بی جو له هیشتیه وه، له سه رخو سهري هه لبری و بو یه که مین جار - بو یه که مین جار - به چاوه رهنگ په یوه کانی نیگایه کی به خشییه نه فسه ره که .
به زحمه ت قسه کانیم ده بیست. چی دی به چریه ش قسه ی نه ده کرد، گوتی : "Oh
Welchein licht" « ۹ » ... وهک نهوی چاوه کانی بهرگه ی نهو تیشکه نه گرن ، به هه ردوو دهستی شاردنیه وه. دووباره دهستی لادا، بهلام پیلوه کانی داگرتبوو. لییه به دواوه نوره ی نهو بوو چاو له زهوی هه لته بری .

له لیوه کانییه وه دهنگی « پ پ .. » بهرز بووه به دهنگیکی گیراو گیراو گوتی :
" داگیر کارانم بیینی ."

دوا ی چهند چرکه یه که به دهنگیکی گیراو تر :
" قسه م له گه ل کردن . " دوا جار له سه رخو تال نهو رسته یه ی درکاند :
" گالته یان پیکردم .. "

رووی کرده من. به جوړتیکی هه ست پینه کراو، بهلام پر وبقارو پتهو، سی جار سهري پراوه شانده ، چاوه کانی داخست، پاشان :
" گوتیان : « تو تینه گه یشتووی که نیمه یارییان پیده که یین ، » گوتیان : « وا ده زانی به ناسانی و گیلانه له فهره نسا ده گه رپین جارتیکی دی له پشت سنوره کانی خو یه وه هه لسیته وه ؟ وانا ! ؟ » قاقا پیده که یین. دهستیان به پشتمدا دهکیتشاو سه بریان ده کردم :
« نیمه نه ربایی موسیقا نین » ."

نهو وشانه ی به قیزو نه فده ته وه ده رده بری، جا نازانم ههستی خوی بوو به رامبه ر نهوان، یان ده بو یست ئاههنگی قسه کانیان پیشان بدات.

" پاشان زورم گوت، به شانازییه وه قسه م ده کرد، که چی نهوان به « تست ! تست ! » « ۱۰ »
گالته یان پیده کردم. گوتیان : « سیاست خه یالی شاعیرانه نییه . نهی له پیتناوی چیدا جهنگمان هه لگیرساندووه ؟ له بهر خاتری مارشاله کان ؟ » دیسان که ویتنه وه پیکه یین : « نیمه نه شیتین و نه گیلین. نیستاکه هه مان بو ره خساوه فهره نسا نابوت بکه یین و نابوتیش ده بی . نهک ته نیا هیزو توانای، به لکو گیانیشی ده رده کیشین، به تاییه تی گیانی .. گیانی فهره نسا گه وره ترین مه ترسییه . نهو ده یه کاری نیمه تو به هه لدها چوویت نازیم ! به

زهردهڅه نه و نهرمیی نواندن دهگهینه نه نجام و فهره نسا دهگهینه سهگتکی پیس» .
 بېدهنگ بوو . هه ناسه که ی تهو او بوو . هینده چه ناگه ی فشار دا تا گوناکانی دهر په رین . .
 ده ماریکی نه ستووری پر پیچ و په نا له لاجانگه کانیدا که و ته لیدان . له پر تهو او ی رووی
 که و ته له رزین ، ههر وک چو ن شه مال به رووی دهر یا چه دا هه لده کا ، وک چو ن که شیر
 ده کولئ و سه رتوتزه که ی به هه لکشانی هه وای گهرم ته کان ددها . چاوی بریبه چاوی بی
 رهنگ و کراو ی برازا که م . به ناوازیکی مهنگ و یهک ریتم و کاریگهر به زه حمت گوتی :
 "تومیدیک دی نیبه" . وک بیبه وئ به ناشکر اکر دنی نهو باسه گرانه نازاری خو ی بدات ،
 به دهنگیکی گیر اوو هیدی تر گوتی : "تومیدیک نیبه ، تومیدیک نیبه" . له نا کاو دهنگیکی
 بهرزو چاودروان نه کراو که چه شنی نه وای شه پیوور ناشکراو په سا بوو ، سه رسامی کردم .
 وک هاوار بکات ، گوتی : "تومیدیک نیبه!" .
 پاشان خاموشی دایرگرتین .

وا گومان ده که م گویم له پیکه نینه که ی بوو بیت . ته وئلی پر له چرچ و گرتی گوریس ناسا
 بوو ، لیوی ده له رزی ، زورتر له لیوی نه خوشیکی تاگرتوی رهنگ زهر دی دکر د . گوتی :
 "سه رزه نشتیان کردم ، به تهو ره و ترو بیبه وه گوتیان : « ده بینی ؟ ده بینی چه ند فهره نسات
 خوش ده ویت ؟ ئا نه و دیه مه ترسیبی گهره ، به لام ئیمه نه وروپا له چنکی نهو تاغو نه قوتار
 ده که ی ! نه وروپا لهو زهره پاک ده که ی نه وه » . ههر چی به کیان هه بوو پیان گوتم . به لئ ئیدی
 هیچیان نه ده شارده وه . هه لبه ته نه وازشی نوو سه رانی ئیوه ده کن ، به لام له هه مان کاتدا له
 به لجیکا ، له هو لاند ، له سه رانسه ری نهو ولاتانه ی هیزه کانی ئیمه داگیران کردوون ،
 به ره به سستیان له رووی نوو سه راندا دروست کرده وه . جگه له چاپه مه نیبه پیشه بیبه کان :
 چو نیه تی چاو خو ئنده وه نه خشه ی چیمه نتوسازی ، کتیبیک دی که ی فهره نسی زمان له
 سنووری ئیوه تینا په رئ ، کتیه ره شنی بریبه کانیش هیچ ! هیچ کامیان!"
 نیگای له سه ر من لایداو وک شه مشه مه کویره که ی گوما خو ی دا به گوشه و که ناری
 ژووره که دا . دوا جار له خانه تاریکه کانی کتیبخانه که دا ، لهو شو تانه ی که راسین ، رینسار و
 رؤسو یان تیدا ریز کرابوون په ناگه یه کی دؤزیبه وه ، چاو ده کانی به وئیه به ند بوون . دهنگی ، له
 ناله ی نازاریکی سه خت ده چوو :

"هیچ ، هیچ ، هیچ که س!" . وک نه و دی لیبی حالیی نه بوو بېن و درکمان به و مه ترسیبه
 گهره یه نه کردی ، گوتی : "نهک ته نیا نوو سه ره هاو چه رخه کانی ئیوه یان ناوئ ! نهک ته نیا
 «پیگی» و «پروست» و «برگسون» ده کانی ئیوه یان ناوئ ؛ به لکو که سیان ناوئ ، هیچ کامیان
 ناوئ ! هیچ!" .

جاریکی دی زور به نهرمیی سه یری بهرگی نهو کتیبانه ی کرد که له تاریکیه که دا
 شه و قیان ددهایه وه . دیویست له ناو میتیدا نه وازشیان بکات : "ته لمانیه کان به ته وای
 بلتیه ی نهو ناگره خوش ده کن و ئیدی نه وروپا به روونا کیان رؤشن نایته وه" .
 دهنکه قوول و راسته قینه که ی سینه ی هینامه له رزین ، له هاواری که سیک ده چو هه ول
 بدا گو تگر به ره لای خو ی رابکیشی . دوا دهنگی نهو هاواره وک سکالایه کی پر له رز له
 ماله که دا دهنگی دایه وه :

"ههژی زهغ قهز"

دیسان خاموشی دایگرتینه وه ، بهلام ئه مجاره گهلیک تاریک و بی سنوور بوو. ههلبه ته لهو دیو خاموشییه کانی پیشووه وه، درکم به ههسته شاراو هکان و بیرو ناره زووی دژ به یهک ده کرد که وهک جانه وه رانی ژیر ده ریا له کیشمه کیشمدا بوون. بهلام له ژیر باری خاموشی ئه مجاره دا، جگه له نازاریکی پر ترس و قیزه وون شتیکی دیکه م نه ده بیینی. دوا جار دهنگیک خاموشییه که ی شکاند، دهنگیکی نه رم ، دهنگی مرؤقیکی به ده به خت بوو، گوتی:

"براده ریکم هه بوو وهک برام وابوو، پیکه وه ده مانخویند. له شتوتوگارت پیکه وه له ژوو ریکدا ده یاین. له نۆرمبرگ سی مانگمان پیکه وه برده سهر، هیچ کاریکمان به بی یه کتر نه ده کرد. من له بهرده می ئه ودا ئاوازه کانی خو م لیده داو ئه ویش شیعر ی خو ی بو ده خویندمه وه. ههست ناسک و عاشق بوو. رۆژتیک جینی هیشتم و چوو بو میونیخ تا شیعر بو براده ره تازه کانی بخوینتته وه. هه موو رۆژتیک نامه ی بو دنه وسیم که برۆم له گه ل ئه و بریم. له پاریس له گه ل براده ره تازه کانی بینیم و تیگه یشتم تا چ راده یهک گۆریویه نه". به هیواشی سه رتیک ی جوولاند، وهک ئه وه ی نازاری هه بی، که سییک بانگ بکات و وهلامی نه داته وه، گوتی:

"ئه و له هه موویان هارتر بوو، پیکه نین و توورپی تیکه ل به یهک ده کرد. جاریک به شه و و تاسه وه سه یری ده کردم و دهینه راند : « ئه وه ژه ره ، ده بی له شی ئاژه له که له و ژه ره پاک بکرتته وه »، جاریکیش سه ری په نجه ی شاهه قمانی به هیواشی ده کیشا به ورگمداو ده یگوت: « ئه ها.. یارۆکان ده ترسن، له گیرفان و ورگیان ده ترسن، له کارخانه و بازرگانییه کانیان ده ترسن، هه موویان بییر له وه ده که نه وه ! بهلام ئه و چه ند که سه که مه ی که هیشتا له ریزدا نین، پیوسته به زمانی لووس بیانخه ینه خه و، لایلایه یان بو بکه ین.. ئاها.. ئه و کارهش ئاسان ». پیده که نی و ده یگوت : « رۆحیان ده ردینین تا قاپی شۆربا ده خه ینه بهرده میان »".

چارنه ر هه ناسه یه کی هه لکیشا:

"گوتم: تۆ ده زانی چی ده که ی؟ حالیی ده بی؟ تیده گه ی؟ گوتی: «ده ته وئ بترسین؟ تووشی واهیمه بین؟ گه شینییه که ی ئیمه ره گ و ریشه یه کی دیکه ی هه یه». گوتم: ده تانه وئ به رد له سه ر ئه و قه بره دابین؟ هه تا سه ر ئه و به رده داده نین؟. گوتی: «مه سه له ی مه رگ و ژیا نه. به ته نیا، هیز به سه بو داگیر کردن، بهلام بو ده سه لات سه پاندن و ژیرده سه ت کردن به س نییه. خو مان ئه وه ده زانین که ده سه لات به زۆرو فشار ناگیرتته ده ست ». هاوارم کرد: ئایا ئاماده ن نرخ ی نابوت کردنی گیان و فیکرتان یه دن به و ده ست به سه ردا گرته ؟ هه رگیز به و نرخه نا!! گوتی: «گیان هیچ کاتیک نامری. گیان، زۆری له و به لایانه بینیه، دووباره له خا که کی خو ی دروست ده بیته وه؛ ئیمه پیوسته دنیا یه ک دروست بکه ین هه زار سال دوا م بکات.. له پیشدا ده بی ویران بکرت ». سه یریکم کرد، نیگایه کی چاو ره وشنه کانیم کرد. به لئ! راستی ده گوت و باوه ری به قسه کانی خو ی هه بوو، ئه وهش له هه مووی خراپه ره".

چاوه کانی به ته وای کرانه وه، وهک ئه وه ی سه یری دیه نی پیوا کوشتن بکات، گوتی:

"ئەو دەلەت دەپكەن!"

وايدەزانی باوەر ناکەين بۆيە کەوتە پروونکردنەو:
"هەرچيیهک دەلەت، بە پيڊاگرتن و باوەرپەو جيبەجيبی دەکەن. چاک ئەو شەيتانە هارانه دەناسم!"

وەک سەگيکی گۆي بە ئازار سەری لەقاند، زەمەمەيەک لەنيوان دندانه جيروپووەکانيبهوه پەيدا بوو. وەک چۆن عاشقيکی بيچارە لەتاو خيانەتی دلدارەکەي دەنالەتيني «ئاه» يکی هەلکيشا.

هيشتا جوولەي نەکردبوو، هەروەک خۆي راست وقيت لەناو دەرگاگەدا راوەستابوو، دەستەکانی وەک قورقوشم بەملاو بەولایدا شوێر بپوونەو. رەنگی رووی پەريو، لەرەنگی بزپکاوی گەچی دیوار دەچوو، کەميک خۆلەمييشی و هەندێ پەلەي سپی شۆرە رەنگيشی تيدا دەبينرا.

لەسەرخۆ چەمايهوه، دەستیکي هەلپري. پەنجەکانی کەميک خاوبپوونەو و ناو لەپي دیار بوو. دەستی بەرەو لای من و برازاگەم پراکيشا، کەميک جوولاندي، هيلەکانی دەموچاوی تواناو جەسارەتيکی ترسناکیان نیشان دەدا. لیوہەکانی تا نیوہ کرانەو، هەستم کرد ديهوێ بۆ هاندانی ئيمە قسەيەک پکات، وامزانی هەر ئيستا بەرەو شوێرش هانمان دەدا. بەلام تاکە وشەيەکی نەدرکاند. چاريکی دی چاوہەکانی داخست، خۆي راست کردەو، دەستەکانی بە دريژایی بالاي بەرەو ژوور بردن، هەر کە گەيشتە ئاستی دەموچاوی، بە شپۆيەک جوولاندي کە لە سەما ئايينيپەکانی (جاوہ) دەچوو. پاشان ناوچەوان و لاجانگی خۆي گرت و بە پەنجە تووتەي پيلووەکانی فشار دەدا. ئينجا کەوتە قسە کردن:
"پييان گوتم: «ئەم کارە ماف و فرمانی ئيمەيە». فرمانی ئيمە!... خۆشەختە ئەو کەسەي وا بەئاسانی فرمانی خۆي دەدۆزیتەو!"

دەستەکانی شوێر بوونەو:

"لە چوار رتيانەکەدا پيتان دەلەت: ليرەوہ برۆن. سەری لەقاند: "بەلام ناتوانري لەم رتيگايەوہ بەرەو بەرزایی لوتکەکان ري بکري، ئەم رتيگايە دەگاتە دۆلي مەرگ و بە دارستانیکي ترسناک و تاریک و نەفەرەت لیکراو کوتايی دي! خودايە! رتيگا و فرمانی ئيمەش دەست نیشان بکە!"

بە نيمچە هاوارەوہ گوتی:

"شەرە، شەري گەورەي سەرسورھينەري مادەو مەعنايە". بە سەرنجیکي ناسکەوہ ديرووانيبە ئەو فریشتە دارينەيەي لەسەر ووی پەنجەرەکەوہ دروست کرابوو، فریشتەيەکی ليتو بەخەندەو ماندوو و ئارام.

لەناکا و رووی گەشايەوہ، لەشی خاوبۆو، سەری بەرەو زەوی شوێر بۆوہ بەرزی کردەو. بە شپۆيەکی ئاسايی گوتی:

"هەر کە ئەو حالەم بيینی، منيش بەرگريم لە مافی خۆم کرد. داوام کرد منيش لەگەل ئەو لەشکرە بنيرن کە رەوانەي بەرەي جەنگی دەکەن. ناخري ئەو چاکەيەيان لەگەل کردم. مۆلەتم وەرگرتووە سەي بکەومە ري بچمە دۆزەخ".

که ئەو رسته یی درکاند، سیبەری زەردەخەنە یەک لەسەر لێوێکانی شەپۆلی دەدا!!
 دەستی بەلای راستدا بەرز کردووە، بەرەو ئەو شوپنە ی لاشە ی کوژراوەکان تیایدا دەینە
 خۆراکی گەفی ناییندە. بە تەماشاکردنی دەمو چاوی برازاکەم نازارم دەچێشت. رووی وەک
 مانگ زەرد هەلگەرا بوو. لێوێکانی وەک لێواری پەرداخی (ئۆپالین) ناسک و لەیەک جودا
 بوون. نیشانە ی مەرومۆچی و غەمباری پەیکەرە گریکییەکانی تێدا دەبینرا. لەسەر
 ناوچەوانی و لەو شوپنەدا کە تالە مووێکانی پەرچەمی پیز دەبن چەند مرواریدیەکی ئارەقەم
 بینی قەتیس ماون، نایەنە خوارێ. قەتیس ماون.
 نازانم قارنەر قۆن ئیبرناکیش ئەو ی بینی یان نا. وەک بەلەمێکی ناو رووبار، کە بە
 ئەلقە ی کەنارەو بەسترا بیتەو، بیلبلە ی چاوی ئەو برازاکەم بە لەنگەرێکەو گەرسا بوونەو
 کە بە دارێکی پێک و درێژەو گری درابێ و کەسیکیش جورئەت نەکات پەنجە بخاتە نیوان
 دیدەیانەو.

(ئیبرناک) دەستیکی بە دەسکی دەرگا کەوێ گرت و بە دەستە کە ی دی پالی دا بە
 دیوارە کەوێ. بێ ئەو ی نیگای بەرزو نزم بکاتەو، لەسەر خۆ دەرگا کە ی بەرەو خۆی پاکیشا.
 بە دەنگێک کە هیچ مانایەکی نەبوو گوتی :
 "خودا حافیز".

جوولە یەکی نەکرد. تەواو لەسەر خۆ بوو، لە روخساری پێ هەست و بێ جوولەیدا
 چاوەکانی پێ هەست ترو بێ جوولە تر سەرنجیان دایە دیدە ی کراوەو رەنگی پەریوی برازاکەم.
 ئەو حالە زۆری خایاند، زۆری خایاند، چەند؟ تا ئەو کاتە ی لێوێکانی کێژە کەوێتە
 بزووتن. چاوەکانی قارنەر بربسکەیان دایەو.
 گویم لێبوو:
 "خودا حافیز".

هەلبەتە دەبایە کەسیک لە بۆسە ی ئەم وشە یەدا بێ تا بتوانێ گوتی لێ بێ. قۆن
 ئیبرناکیش گوتی لێبوو، بەژنی راست بۆو روخسارو ئەندامەکانی لەشی بە رادە یەک نەرم
 بوونەو بە کەسیک دەچوو کە تازە لە حەمامێکی نەشئە بەخش هاتیبێتە دەرەو.
 زەردەخەنە یەکی نواند. دوا یادگاری ئەو کە لای من مایەو، هەمان روخساری
 بەزەردەخەنە یەتی. دەرگا کە داخراو دەنگی هەنگاوەکانی لە کۆتایی ماله کەدا کوژایەو.

* * *

بە یانی ئەو پۆژە، کاتێ بۆ قاوێ خواردنەو هاتە خوارەو، ئەو پۆشستبوو. برازاکەم وەک
 پۆژان خواردنی نامادە کردبوو. لە خامۆشییەکی تەواودا بۆی هێنام. هەردوو کمان بە
 بێدەنگی فەجانه کالمان بەتال کرد. لە دەرەو، لە پشت تەمە کەوێ پرشنگی هەتاویکی بێ
 رەنگ دەرەوشایەو. دیار بوو هەوا زۆر سارد بوو.

ئۆکتۆبەر ١٩٤١

- ۱- Vercors ناوی یه کیټکه له ویلايه ته کانی فهره نسا .
- ۲- Combat گوفاری چاپی جه زائیر.
- ۳- Le Colere تووره-
- ۴- پیستی بزن: ئیشاره ته بوئه فسانه ی Peaude Chagrin که بلزاک کردوویه تیه ناویشانی یه کیټکه له بهرهمه کانی.
- ۵- دوو نووسه رن، سالی ۱۹۴۰ چوونه دهره وهی فهره نساو تا سالی ۱۹۴۴ بهرده وام دژی دوژمنانی فهره نسا خه باتیان کردووه.
- ۶- Macbeth یه کیټکه له شانۆنامه کانی شه کسپییر.
- ۷- سویر: ژنه یتان، میتردکردن.
- ۸- لويس ژوڤی: هونه رمه ندیکي په ناوبانگی فهره نسا یه.
- ۹- ئوه... چ تیشکیکه.
- ۱۰- دهنگیکه ئەلمانیه کان بو گالته پیکردن و رابواردن دهری ده برن.